دورهٔ چهاردهم قانون گذاری — جلسه ۵۱ — شمارهٔ مسلسل ـ ۱۳۰۸

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز پنجشنبه ۱۹ امرداد ماه ۱۳۲۳ ☆

فهرست مطالب :

۱ ـ مذاکرات در خصوص صورت جلسه گذشته واخذ رأی نسبت بآن
۲ ـ مذاکرات نسبت بورود در دستور
۳ ـ طرح گزارش کمسیون بودجه راجع ببودجه سال ۱۳۲۳
٤ ـ تعیین روز استیضاح از طرف آقای نخست وزیر
۵ ـ سئوال آقایان طوسی و دکتر رادمنش راجع به نفت و پاسخ آقای نخست وزیر
٦ ـ تقدیم یك فقره لایحه از طرف آقای معاون وزارت فرهنگ
۷ ـ موقع و دستور جلسه آتیه ـ ختم جلسه

مجلس دو ساعت قبل از ظهر بریاست آقای سید محمد صادق طباطبائی تشکیل گردید

صورت مجلس روز یکشنبه ۸ امرداد ماه را آقای طوسی (منشی) قرائت نمودند ☆☆

[۱ـ مذاکرات درخصوص صورت جلسه گذشته و اخذ رأی نسبت بان]

رئیس ـ در صورت جلسه نظری نیست ؟

دکتر رادمنش ـ بنده مخالفم

رئیس ـ اعتراضی دارید بفرمائید

دکتر رادمنش ـ همه آقایان نمایندگان میدانند که در جلسه گذشته وسط جلسه بود که عده‌ای از نمایندگان حزب توده از جلسه خارج شدند و جلسه از اکثریت افتاد و عده حاضر برای مذاکرات کافی نبود مقام ریاست برخلاف مقررات نظامنامه مجلس جلسه را ادامه دادند بنده خیلی متأسفم که چنین خلافی در موردی انجام گرفته است که بر صلاح کشور ما نبوده است برای اینکه ما اینطور تصمیم نگرفته بودیم که جلسه را برای کسی ختم کنیم که تیشه بریشه آزادی و مشروطیت ما زده باشد بدین جهت بنده مجدداً اعتراض خودم را تقدیم میدارم و استدعا دارم که جلسه گذشته را بعنوان جلسه رسمی تلقی نکنند

رئیس ـ آقای دهستانی

☆ عین مذاکرات مشروح پنجاه و یکمین جلسه از چهاردهمین دورهٔ قانون گذاری (مطابق قانون ۸ آذرماه ۱۳۰۵)

ادارهٔ تند نویسی و تحریر صورت مجلس

☆☆ اسامی غائبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده :

غائبین با اجازه ـ آقایان : بیات ـ خاکباز ـ نراقی ـ رحیمیان .

غائبین بی اجازه ـ آقایان : مؤید ثابتی ـ شجاع ـ اخوان ـ کفائی ـ آصف ـ سلطانی ـ قپادیان ـ فرهودی ـ روحی ـ سیف پور ـ دشتی ـ تهرانچی ـ فریور ـ خلعت بری

دهستانی ـ عرض کنم اولاً تشخیص اکثریت مجلس با هیئت رئیسه است (صحیح است) و هیچیك از آقایان نمایندگان اختیاری ندارند ومجاز نخواهند بود که اعتراضی بنمایند در قسمت دوم نسبت بپادشاه فقید ما اظهاری کردند که اظهارات ایشان کاملاً بی اساس است و بهیچوجه شایسته نیست خدمات پهلوی در سراسر کشور مشهود است

دکتر رادمنش ـ هیچ اینطور نیست (زنك رئیس)

بهادری ـ (با عصبانیت خطاب بآقای دهستانی) اینطور نیست بروید در آذربایجان به بینید چه خبر است. پهلوی چه خدمتی کرده است؟ مگر زوارمشهد را نکشت؟ ضریح حضرت رضارا هم توپ نبست؟ اینها خدمت اوست؟ پهلوی تمام مملکت را خراب کرد

دهستانی ـ این عقیده شماست آنهم عقیده من است. عقیده هم آزاد است (همهمه نمایندگان ـ زنك ممتد رئیس)

رئیس ـ آقایان رعایت انتظامات را بنمائید والااخطار خواهم کرد

دکتر رادمنش ـ (خطاب برئیس) راجع باین موضوع تصمیم بگیرید

فاطمی ـ یعنی چه؟

رادمنش ـ یعنی چه ندارد

رئیس ـ آقای بهبهانی

بهبهانی ـ فرمایشی که ایشان کردند اعتراض بصورت مجلس نبود

رادمنش ـ اعتراض بصورت مجلس بود

بهبهانی ـ (خطاب بدکتر رادمنش شما حق ندارید در بین صحبت من حرف بزنید عرض کنم که این اعتراض به صورت مجلس نبود اعتراض نظری بود و در این موقع هم اعتراض نظری مقتضی نبود لذا بنده تقاضا میکنم که رأی بگیرید به تصویب صورت‌مجلس وصورت مجلس که‌تصویب شد داخل دستور بشویم (صحیح است)

رئیس ـ آقای دکترزنگنه

دکتر زنگنه ـ بنده عرضی نداشتم فقط خواستم عرض کنم که اشتباه نشود که آنروز جلسه اکثریت نداشت آنروز درجلسه اکثریت بود ۷۱ نفرمطابق این تابلو و این صورت که استقراع شده بودحاضر بودند واگرعده برای رأی کافی نبود رأی نمیتوانستیم بگیریم (صحیح است)

جواد مسعودی ـ عده ۷۹ نفر بود

رئیس ـ بالاخره مذاکره کافی است ومذاکرات بیش‌از این جایز نیست بایستی رأی بگیریم بتصویب صورت جلسه

بعضی ازنمایندگان ـ اکثریت نیست

رئیس ـ چون عده کافی نیست ممکن است رأی را بعد بگیریم (صحیح است)

روحی ـ مانعی ندارد ممکن است رأی را بعد بگیرید

بعضی ازنمایندگان ـ اکثریت شد

رئیس ـ اکثریت حاصل است. برای توضیح عرض میکنم که بعد ازبیانات آقای نخست‌وزیر بنده استقراع راگفتم‌ودر آن موقع هم۸۹ نفر حاضربود اطلاع دادم واکثریت کافی‌بود (صحیح است) در موقع اعلام . . .

دکتر رادمنش ـ ماخارج شدیم

رئیس ـ آنموقع را بنده گفتم واشکالی هم ندارد اگربعد خارج شدند آقایان عده کافی بود (صحیح است) بنابراین حالا باید رأی بگیریم بتصویب صورت مجلس آقایانیکه با صورت مجلس موافقند قیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد.

[۲ ـ مذاکرات نسبت بورود در دستور]

رئیس ـ ده، دوازده نفر از آقایان اجازه نطق قبل از دستور خواسته‌اند راپورت کمیسیون بودجه هم هست حالا بسته است بنظر آقایان. آقای فاطمی

فاطمی ـ عرض کنم البته آقایانیکه اجازه نطق قبل از دستور خواسته‌اند خودشان موافقت خواهند کرد واجازه خواهندداد که‌این راپورت کمیسیون بودجه مطرح‌شودزیرا کمیسیون بودجه مشغول رسیدگی ببودجه های جزء شده است و یك سو کمیسیونهائی هم معین کرده است ودولت هم بتعهدی که کرده بود وفا کرده قسمت مهم بودجه‌های اداری

وزارتخانه ها تماماً واصل شده است باستثناء یك وزارتخانه

امینی ـ کدام وزارتخانه؟

فاطمی ـ فقط‌یك قسمت ازوزارت دارائی نرسیده‌است ویك قسمت از آن آمده است و کمیسیون بودجه گزارشی را که بعرض مجلس رسانیده است تا تکلیف آن معلوم نشود کمیسیون نمیتواند وارداقلام بودجه‌ها بشود واین موضوع چون‌موضوع مهمی‌است بنده استدعا میکنم که این گزارش کمیسیون امروز مطرح شود وآقایان هم موافقت بفرمایند تا تکلیف معلوم بشود وقتیکه تکلیف معلوم شد کمیسیون بودجه‌هم به تکلیف خودش عمل میکند

رئیس ـ آقای فیروزآبادی مخالفند؟

فیروزآبادی ـ بنده عقیده دارم و از آقایان اجازه میخواهم که اجازه داده شود بآقایانیکه عرایضی دارند مثل بنده عرایض خودشانرا بعرض مجلس برسانند ولی البته بطور مختصر نه بطور مفصل که صحبت هرکدام یکساعت نیمساعت طول بکشد بلکه خیلی مختصرمطالب‌خودشان را بگویند بعد وارد دستوربشویم‌باین جهت بنده‌مخالفم که وارد دستوربشویم و داخل مذاکره قبل از دستور نشویم و استدعا میکنم که اجازه داده شود قبل از دستور صحبت بشود. (جمعی از نمایندگان ـ رأی‌بگیرید آقا)

رئیس ـ رأی میگیریم. آقایانیکه موافقند باداخل‌شدن در دستور قیام فرمایند (اکثربرخاستند) تصویب شد.

رئیس ـ راپورت کمیسیون بودجه قرائت میشود . . .

اردلان ـ بنده اخطار نظامنامه‌ای دارم

رئیس ـ بفرمائید

اردلان ـ عرض کنم که در جلسه قبل ما جزء دستور طرح راجع بآئین‌نامه‌مازاد غله راداشتیم وبکفایت‌مذاکرات هم رأی گرفتیم وقرار شد که بعداً پیشنهادها خوانده شود و مجلس ازاکثریت افتاد وقرار شد برای امروز باشد بنابراین باید امروز لایحه مازاد غله جزءِ دستور شود و تکلیف آن معلوم شود

رئیس ـ اختیار دستور بامجلس است

یکنفر از نمایندگان ـ تکلیف آن معلوم شد وازدستور خارج شد

اردلان ـ تکلیف آن معلوم‌نشدو از دستور خارج‌نشده است (خطاب برئیس) اجازه میدهید توضیحی عرض کنم

رئیس ـ بفرمائید

اردلان ـ عرض کنم که درجلسه گذشته ما راجع بدو موضوع‌صحبت کردیم‌یکی‌راجع بمازادغله بود که‌خوشبختانه یك اعلامیهٔ از طرف آقای دکتر میلسپو صادر شد که این موضوع لغو شده وازاین قسمت ما راحت شدیم ولی موضوع دوم که ما هنوز گرفتارش هستیم موضوع آرد است که‌برای خانه دارها لازم است و یك موضوع بسیار مهم است که باید تکلیف آن معلوم شود و اینهم جزو پیشنهادات بود و بنده خودم چند روز قبل دربانکملی بودم یکی‌ازملاکین‌خواهش کرد که بعرض مجلس برسانم گفت من ۱۵ پارچه آبادی در قزوین و رودبار و اطراف تهران دارم ولی ۵ خروار آرد از آبادی شخصی خودم‌نمیتوانم‌بیاورم‌واین اعلانی که کرده‌اند که خانواده‌ها گندم و آرد نمیتوانند بیاورند این‌اعلان نرخ گندم را صدتومان بالا برده است اگر جیره بندی است چرا نان آزاد را دربازار میفروشیم اگر نان آزاد است‌چرا خانه‌دار ها نباید آرد خودشان را بیاورند این است که این موضوع باید جزءِ دستور بشود و از دستورهم خارج نشده است اگر کسی پیشنهادی‌کرده است که از دستورخارج‌شود البته ازدستور خارج‌میشوداگر کسی هنوز پیشنهادی‌نکرده است بحال خودش باقی است ما عقیده داریم که برای اینکار تکلیفی و تصمیمی معین شود وقتیکه تکلیف معلوم شد وارد گزارش کمیسیون بودجه بشویم چرا آنرا ناقص بگذاریم

رئیس ـ فرق نمیکند هرچیزی که جزءِ دستور باشد همانرا مطرح میکنیم اینکه ایشان فرمودند ازدستورخارج نشده البته از دستور خارج نشده صحبت سرِ مقدم و مؤخر آن است بنده دیدم که آقایان میل دارند راپورت کمیسیون بودجه جزءِدستور گذارده شودبنده‌هم راپورت را جزءدستور گذاشتم حالا بسته است بنظر مجلس

فداکار ـ نمیشود که مطلبی را نصفه کاره گذاشت .

رئیس ـ حالا اگر آقایان موافقند که این لایحه‌مازاد غله جزء دستور باشد که شروع میشود آقای ملك مدنی .

ملك مدنی ـ همینطور که آقای اردلان فرمودند لایحه مازاد غله‌جزو دستور بود وصحیح هم‌هست در نتیجه‌مذاکراتی که در جلسه گذشته در مجلس و در خارج از جلسه شد و جلسه‌ای‌هم که تشکیل شد از نمایندگان فراکسیونها آن قسمت اول حل شد ودر قسمت ورود آرد بشهر هم‌مطالعاتی شده است و تصور میکنم تا روز شنبه آنهم حل شود و آئین نامه صادر شود اگر آقایان‌موافقت بفرمایند همینطور لایحه مازاد غله جزء دستورباشدتاحل شودبهتراست وفعلا گزارش کمیسیون بودجه مطرح شود .

اردلان ـ بسیار خوب همینطور جزء دستور باشد .

رئیس ـ البته جزء دستور هست آقای دکتر طاهری

دکتر طاهری ـ همانطوریکه توضیح داده شد این موضوع از دستور خارج نشده است ولی یك قسمت مهم‌آن که اصل طرح بود موضوعش منتفی شد زیرا که مقصود حاصل شد وقسمت دوم را هم‌مشغول مذاکره هستندوامروز عصر هم کمیسیون هست شاید تا روز شنبه درست شود اگر حل نشد جزء دستور است و روز یکشنبه مطرح خواهد شد بنا بر این‌مقتضی است که خبر کمیسیون بودجه مطرح بشود (صحیح است)

رئیس ـ بنا براین نظرا کثریت مجلس این است که خبر کمیسیون بودجه مطرح شود (صحیح است)

[۳ ـ طرح گزارش کمیسیون بودجه راجع ببودجه سال ۱۳۲۳]

رئیس ـ گزارش کمیسیون بودجه قرائت میشود :

گزارش از کمیسیون بودجه به مجلس شورای ملی .

بطوریکه خاطر نمایندگان محترم مستحضر است پس از تقدیم بودجه از طرف دولت و ارجاع بکمیسیون بودجه از طرف کمیسیون در جلسه‌ایکه هیئت‌دولت و آقای‌رئیس کل دارائی‌حضور داشتند اظهار و اخطار شد تا زمانیکه بودجه های تفصیلی اعم از اداری و بازرگانی و اقتصادی بکمیسیون نرسدرسیدگی‌وتصویب‌بودجه‌هاو تقدیم گزارش آن به مجلس شورای ملی غیر مقدور است ـ در همان جلسه از طرف دولت و آقای‌رئیس کل دارائی تعهد شد که‌درمدت نزدیکی بودجه های جزء را بکمیسیون بیاورند و تاکنون هم باستثنای چند فقره بودجه‌های اداری و کلیه بودجه‌های اقتصادی بقیه را تسلیم نموده اند و کمیسیون هم شروع برسیدگی نموده ولی نظر باینکه کمیسیون تصمیم دارد که در ارقام جمع و خرج کشور دقت بیشتری بعمل آورد و از هزینه های غیر لازم و ضروری جلوگیری و هزینه های لازم دیگر که مورد توجه عموم آقایان نمایندگان محترم است در حدود اعتبارات موجود اضافه شودوچون این‌تصمیم کمیسیون باید با تصویب و اجازه مجلس شورای ملی عملی شود لذاماده واحده زیر راتقدیم‌و تمنای‌تصویب آنرامینماید:

ماده واحده ـ الف ـ مجلس‌شورای‌ملی‌اجازه میدهد که تاموقع‌تصویب‌قطعی بودجه سال۱۳۲۳ درآمدهای‌پیش بینی شده دولت در بودجهٔ تقدیمی برای سال مزبوروصول‌شود .

ب ـ اعتبارات اضافی که در بودجه ۱۳۲۳ پیش بینی‌شده و تأخیر تصویب آنها ممکن‌است مضر باصلاحات کشورباشد پس ازتصویب کمیسیون‌بودجه درحدود اعتبارات‌پیشنهادی دولت قابل پرداخت است .

ج ـ بکمیسیون بودجه اجازه داده میشود که در بودجه های تفصیلی پیشنهاد شده از طرف دولت جرح و تعدیلهای لازم را بنماید و بودجهٔ هر وزارتخانه را تحت یك ماده برای تصویب رقم کل آن بضمیمه‌صورت جزء برای تصویب بمجلس شورای ملی‌تقدیم‌نمایدو پس از تصویب تمام بودجه های تفصیلی بودجه کل کشور را که شامل در آمد وهزینه مملکتی باشد تنظیم وبه‌تصویب مجلس شورای ملی برساند .

د ـ مادام که بودجه های جزء هروزارتخانه مطابق‌بند ب ـ ج بتصویب مجلس شورای ملی نرسیده هزینه کشور برطبق قانون دو دوازدهم مصوب قابل پرداخت خواهد بود .

فاطمی ـ (مخبر کمیسیون‌بودجه) ـ اجازه میفرمائید؟ یك قسمت اشتباه شده است راجع بقسمت دال که مینویسد:

مادام که بودجه های جزء هر وزارتخانه مطابق بند ب ـ ج بتصویب مجلس شورای ملی نرسیده هزینه کشور برطبق قانون‌دو دوازدهم مصوب قابل پرداخت خواهد بود اینطور اصلاح شود که هزینه آن وزارتخانه برطبق اعتبار بودجه سال ۱۳۲۲ قابل پرداخت خواهد بود .

رئیس ـ آقای شریعت زاده مخالفند ؟

یکنفر از نمایندگان ـ آقای شریعت‌زاده نیستند .

رئیس ـ آقای امیر تیمور مخالفند ؟

یکنفر از نمایندگان ـ آقای امیر تیمور نیستند .

رئیس ـ آقای دکتر کیان مخالفند ؟

دکتر کیان ـ فعلا عرضی ندارم .

رئیس ـ آقای دهستانی مخالفند ؟

دهستانی ـ عرضی ندارم .

رئیس ـ آقای محمد طباطبائی مخالفند ؟

یکنفر از نمایندگان ـ آقای محمد طباطبائی نیستند .

رئیس ـ آقای مجد ضیائی مخالفند .

مجد ضیائی ـ عرضی ندارم .

رئیس ـ آقای ایرج اسکندری مخالفند ؟

ایرج اسکندری ـ بلی .

رئیس ـ بفرمائید .

ایرج اسکندری ـ این گزارشی که ازطرف کمیسیون بودجه تقدیم مجلس‌شده است قاعدةبایستی ۲٤ ساعت قبل‌لااقل طبع وتوزیع شده باشد . .

فاطمی ـ ۲٤ روز قبل‌توزیع شده‌است‌تاریخش راملاحظه کنید ۲۳/۵/۷ است .

ایرج اسکندری ـ اگر ۲٤ روزقبل‌توزیع‌شده است‌بما که نداده‌اند توزیع یعنی وقتیکه بهمه آقایان و کلاء داده شود نه اینکه اعضاء کمیسیون بگیرند اینکه خاصه وخرجی ندارد بایستی‌بهمه بدهند که‌همه‌مطالعه کنند‌بنابراین‌این‌عمل نشده است والا آن بما داده‌اند درهرحال اصولاً این سیستمی را که کمیسیون‌بودجه درنظر گرفته‌است بنده با آن‌مخالفم زیرا مدتی است که ما منتظر شدیم که بودجه کل کشور بیاید بالاخره باهزار سر وصدا یك بودجه ای آمد که بنظر من درحدود چهار میلیارد تقریباً کسر داشت و این بودجه را با یك ارقام جعلی درست کردندو آورده‌اند بمجلس وبعداً رفت‌بکمیسیون بودجه حالا من نمیدانم چه مذاکراتی آنجا شده است و اطلاعی ندارم و آن مذاکرات نتیجه اش این است که شما اختیار بدهید بکمیسیون بودجه که کمیسیون بودجه خودش آنرا جرح و تعدیل بکند و درست کند بعد که‌درست کرد بیاورد بمجلس با یك رقم کلی و در حقیقت اینست که میخواهند حق مجلس را از بحث ومذاکرات در جزئیات بودجه سلب کنند واین مخالف اصول مشروطیت وقانون اساسی است که میخواهند حقوقیکه بمجلس داده شده است سلب کنند وواگذار کنند بیك کمیسیونی که خودش هرطوریکه میخواهدعمل کند وجرح وتعدیل‌بکند ومتأسفانه دراین مملکت سابقه‌دارد که همیشه این‌کمیسیونها وضع بودجه هاراطوری‌در کمیسیونها حل‌مینمودند که بضرر مردم تمام‌میشد بنده عقیده‌ام این است که دولت این‌تأخیری را که در تقدیم بودجه بمجلس کرده و مخصوصاً آقای‌دکتر میلسپو که همیشه دم‌از اقتصادیات میزند این تأخیری که در تقدیم بودجه کرده است قابل‌تقبیح است (صحیح است) که چرا دولت بودجه کل کشور را نیاورده است بمجلس و بنده تصور میکنم شایسته این بود که اساساً با تصویب نکردن این بودجه رأی عدم اعتماد بدولت‌داد که‌آن بودجه ای‌را که آورده بودند کاملاً معلوم بود که‌یك ارقامی را ساخته بودند و هر شخصی از نظر سطحی ارقامش‌را نگاه میکرد میفهمید که این بودجه ساختگی وجعلی است که آورده‌اند بمجلس مثل‌همان‌بودجه های سابق بود که میآوردند بمجلس و با یك قیام و قعود تصویب میکردند حالا بعوض اینکه کمیسیون بودجه یك راپورتی بدهد و بودجه دولت را با این ترتیب رد کرده باشد تقریباً خواسته اند بااصول‌ماست مالی گذشته یك موادی را اینجا بیاورند و بعد خودشان در کمیسیون به نشینند و جرح وتعدیل کنند و من اساسا با این پیشنهاد مخالفم و این راپورت را بصلاح‌مملکت‌نمیدانم

و این اختیار راهم مجلس نباید به کمیسیون بودجه بدهدزیرا این اشکالات مالی هم دارد واگر این گزارش را اجرا کنند در آمدهای پیش بینی شده را بموجب ماده اول یعنی بند الف که میگوید (مجلس شورای ملی اجازه میدهد که تاموقع تصویب قطعی بودجه سال ۱۳۲۳ در آمدهای پیش بینی شده دولت در بودجه تقدیمی برای سال مزبور وصول شود) مطابق قانون اساسی مالیاتی را نمیشود وصول کرد مگر اینکه مجلس شورای ملی تصویب کند وهیچ بودجه ای را هم نمیشود اجرا کرد مگر اینکه مجلس شورای ملی تصویب کند بنابر این بموجب این ماده واحده شما میفرمائید بودجه ای را که تصویب نکرده ایم و با این پیشنهاد هائی که میکنند ومعلوم نیست چطور خواهد شد و خرجی را که معلوم نیست چطور است شما میفرمائید که ما تصویب بکنیم پرداخته شود این برخلاف تمام اصول است ما دیدیم که مخالفین با این گزارش ابتدازیاد بودند و امیدوار شدیم و تصور کردیم که طرفداران مشروطیت و قانون اساسی ومخالفین ما این گزارش زیادهستندولی نفهمیدم که مخالفین با این گزارش وهمکارهای محترم من در اثرچه حادثه ای مخالفت خودشانرا یکی یکی پس گرفتند این ایراداتشان را باز هم در بندب ذکر شده است که میگوید : « اعتبارات اضافی که در بودجه ۱۳۲۳ پیش بینی شده و تأخیر تصویب آنها ممکن است مضر باصلاحات کشور باشدپس از تصویب کمیسیون بودجه درحدود اعتبارات پیشنهادی دولت قابل پرداخت است . » این ماده هم از نظر کلی عیناً نظیر همان بند الف است برای اینکه عیناً مثل این میماند که دستور پرداخت بدهیم یك چیزی را که مجلس تصویب نکرده است حالا اگرما دستور دادیم و کمیسیون هم دستور داد پرداخت نمایند چیزی را که مجلس تصویب نکرده است آنوقت چه باید کرد ؟ این مطابق چه اصولی است این یك اصول جدید الاختراعی است که کمیسیون بودجه آنرا اختراع کرده است واین اختراع تقریباً از انسپیراسیونهای دکتر میلسپو است .

اردلان ـ اینطور نیست .

اسکندری ـ متخصص مالی ایشان هستند اگر اینطور نیست پس معلوم میشود ایشان نظر نداشته اند در قسمت ج میگوید : (بکمیسیون بودجه اجازه داده میشود که در بودجه های تفصیلی پیشنهادشده ازطرف دولت جرح وتعدیلهای لازم را بنماید و بودجه هر وزارتخانه راتحت یك ماده برای تصویب رقم کل آن بضمیمه صورت جزء برای تصویب بمجلس شورای ملی تقدیم نماید .) این ماده درست منظور اساسی کمیسیون بودجه و تنظیم کنندگان این گزارش را نشان میدهد برای اینکه در این ماده مینویسد که یك رقم کلی را بیاورند بمجلس درصورتیکه کی ؟ و در کدام وقت مرسوم بوده است ؟ و مطابق چه قانونی است که رقم کلی بیاورند به مجلس درصورتیکه باید مطابق قانون اساسی تمام رقمهای جزءرا بیاورند به مجلس این قلمی را که معین کرده اند یا فلان موضوعی را که میخواهند بگیرند مطابق چه قاعده ایست عینا میشود مثل بودجه های سابق که در زمان گذشته رقم کلیش را درجرایدمنتشر میکردندوهرروز ارقام بخصوصی را نشان میدادند در صورتیکه ما میدانیم که تمامش جعلی است وخلاصه اینها ومجموع این گزارش بنظر من هم از نظر مالی وهم از نظر منطقی صحیح نیست واین مخالف قانون اساسی وواصول مشروطیت است برای اینکه خاطر آقایان نمایندگان محترم مسبوق است که مخصوصاً موضوع بودجه ومسائل مالی و اقتصادی یکی از قسمتهائی است که از مختصات مجلس شورای ملی است وبهیچ یك از مقامات درقانون اساسی اجازه داده نشده است که راجع بمسائل مالی وبودجه رسیدگی و دخالت کند این حق فقط ازمختصات مجلس شورای ملی است و بموجب این گزارش ما میخواهیم این حق را از مجلس شورای ملی سلب کنیم وبیك کمیسیونی واگذار کنیم که آن کمیسیون خودش آن ارقام را تصویب بکند ورقم کلیش را بیاورد به مجلس باینداین مخالف این گزارش هستم و یقین دارم که آقایان نمایندگان محترم وهمکاران عزیزم برای حفظ قانون اساسی وحفظ اصول مشروطیت و برای اینکه از این

قبیل اعمالیکه در گذشته شده است تکرار نشود قطعاً مخالفت می کنند

نبوی ـ اخطار نظامنامه ای دارم

رئیس ـ بفرمائید

نبوی ـ درموقع طرح یك لایحه ای باید وزیروزارتخانه مربوطه یا معاون آن وزارتخانه حضور داشته باشند حالا مطابق اصل ۴۰ قانون اساسی حضور آقایان شرط است وحالا هیچکدام حاضر نیستند

فاطمی ـ (مخبر کمیسیون) ـ اولاً برای اطلاع آقای نبوی عرض کنم که این لایحه را دولت تنظیم نکرده است وشایدهم میل نداشته باشد که این لایحه بگذرد این لایحه را کمیسیون بودجه تنظیم کرده است برای کار خودش برای تعیین تکلیف جریان کار خودش بنابراین میخواهد وزیر وزارتخانه حاضر باشد میخواهد نباشد تأثیری ندارد

مهندس فریور ـ تأثیر که دارد

فاطمی ـ اما راجع بفرمایشات آقای اسکندری اولاً در عالم ارادت از ایشان تقاضا میکنم چون دفعه اولی است که بمجلس تشریف آورده اند رعایت نزاکت را بفرمایند وبیك عده از همکاران خودشان نیش نزنند طرفدار مشروطیت وقانون اساسی ماهاهم هستیم تنها جنابعالی وسایرین نیستند و۱۸ نفر که در کمیسیون نشسته اند برای خدمت بمشروطیت وخدمتگزاری بمملکت و قانون اساسی بیش از همه آقایان وقت صرف میکنند این قسمت را رعایت کنند البته بنده میدانم که ایشان منظوری ندارند اما بیاناتی که فرمودند که گزارش طبع وتوزیع نشده است اولاً گزارش در تاریخ ۲۳/۵/۷ طبع وتوزیع شده است حالا اگر آقایان در کیفهایشان مانده است کمیسیون تقصیر کار نیست قسمت دیگری که فرمودند راجع بدرآمد وفرمودند هیچ مالیاتی را نمیتوان گرفت مگر بموجب قانون ، اصل ۹۴ متمم قانون اساسی اینطور است که میگوید: هیچ مالیاتی برقرار نمیشود مگر بحکم قانون ماهم برای حفظ اصل ۹۴ همین گزارش را تهیه کرده ایم برای اینکه الآن یك مالیاتهائی جاری و ساری است که دارند میگیرند میفرمائید نگیرند تابودجه تصویب شود این تکلیف بامر محال است پس مخارج را از کجا بدهند اگر شما سعی کنید که بودجه مملکتی تصویب شود که آخر سال میشود وحالا دارند مالیاتهارا میگیرند آخرسال که از کسی مالیات نگرفته اند پس مالیاتهارا الآن دارند میگیرند وتمام این مالیاتها هر کدام یك قانون جداگانه ای دارد وبموجب آن قانون میگیرند ولی ما برای احتیاط وبرای اینکه اصل ۹۴ متمم قانون اساسی رعایت شده باشد مخصوصاً این ماده را گذرانده ایم که این عملی را که دولت میکند طبق قانون باشد

اسکندری - مجلس را در امپاس میگذارید

فاطمی - چه امپاسی ؟ بعد فرمودند که بودجه ها را که بمجلس آوردند دارای یك اقلام ساختگی وجعلی است بنده که نمیتوانم بفهمم و کمیسیون هم تشخیص نداده است خوب بود بفرمایند که کدام رقمش ساختگی است البته این را عرض میکنم و الآن برای همگی ما ممکن است بفرمایند که یك رقم ازاین عایدات ممکن است بیش از آن قلمی باشد که دربودجه نوشته شده است واین هم اشکالی ندارد وطوری نمیشود واین جا حد اقل عایدات را دربودجه نوشته اند اگر عایدات زیاد شد صرفه جوئی دولت است این را که عنوان جعلی برایش نمیشود گذاشت جعلی وساختگی وقتی است که یك عایدی را ما نداشته باشیم و بگوئیم داریم و در بودجه چند میلیون بر آورد کنیم ولی اینطور نیست آقا ما حداقل عایدات را منظور کردیم زیادتر داریم که کمتر بحساب آورده اند وبجائی هم ضرر نمیزنند برای احتیاط این کار را کردند همیشه در بودجه حد اقل عایدات را باید تعیین کرد و حداکثر مخارج را این طریق معمول بوده است برای اینکه آخر سال گرفتار نشویم و عنوان ماست مالی یا چیز های دیگر نمیشود رویش گذاشت اما راجع باعتبارات اضافی اعتبارات اضافی اولاً بطوریکه قبلا هم عرض کردم امسال بوزارتخانه ها اعتبارات اضافی زیادی داده نشده است مگر بسه وزارتخانه که منظور نظر همه آقایان است و آن سه وزارتخانه : وزارت فرهنگ است و وزارت بهداری ووزارت کشاورزی است و این اعتبارات هم یك چیزی است که

میخواهند درهمین امسال بمصرف برسانند ما این را اینجا گذاشتیم که با اجازه مجلس وقتیکه این اعتبارات را مجلس تصویب کرد آن‌وزارتخانه‌هابتوانند از آن اعتبارات‌استفاده کنند و الا یك تعارفی میشود که کمیسیون بودجه گذاشته است‌و میماند تاآخرسال و این‌اعتبارات بهیچوجه‌من‌الوجوه بمصرف خودش نخواهد رسید بنا براین وقتیکه اجازه از مجلس گرفته شد وکمیسیون‌هم تصویب کرد پس گرفتن ندارد فرمودید اگر مجلس تصویب نکرد چطور میشود ما آوردیم که مجلس تصویب بکند اگر مجلس این اختیار را داد مثل این است که مجلس تصویب کرده است امااینکه فرمودند که حقی از مجلس سلب میشود بهیچوجه‌این‌حق سلب نمیشود و درست این فرمایشاتی را که آقا کردند عکس آن منظور نظر کمیسیون بوده است زیرا کمیسیون اختیارات داشت در بودجه ها رسیدگی کند علت اینکه‌این گزارش را آورده است این یك موضوع اساسی است که کمیسیون بودجه‌با اجازه مجلس میخواهد یك بودجه ویك مخارج اضافی ویك تشکیلات زیادی که در پاره‌ای ازوزارت خانه ها وشاید در همه وزارتخانه‌ها باشد این اضافات‌را کسر کند و در یك جاهائی که لازم میداند اضافه کند چون ما کسرش را میتوانستیم بکنیم ولی إضافه‌اش را نمیتوانستیم بکنیم این‌است که ازمجلس اجازه خواستیم موافقت میکنند بسیار خوب نمیکنندهم ضرری ندارد بسته بنظر خود مجلس است .

رئیس ـ آقای رفیع مخالفند ؟

رفیع ـ بنده موافقم .

رئیس ـ آقای دکتر رادمنش مخالفند ؟

دکتر رادمنش ـ بله بنده مخالفم .

رئیس ـ بفرمائید .

دکتر رادمنش ـ بنده‌هم مانند همکارم آقای اسکندری همان اعتراض را میکنم که این لایحه امروز صبح بدست آقایان نمایندگان رسیده است (صحیح است) و همچنین یك بند از این لایحه را خود آقای مخبر کمیسیون بودجه در اینجا دیکته کردند و البته تصدیق میفرمائید دیکته‌ای را که حالا بکنند نمیتوانیم روی آن مطالعه زیادی بکنیم اساساً مجلس شورای ملی مهمترین وظایفش کنترل بودجه مملکتی است و اگر این حق از مجلس و آقایان نمایندگان محترم سلب شود گمان میکنم بطور قطع لزومی بجمع شدن ما دراینجا نباشد مابیش ازپنجماه است که اینجا جمع شده‌ایم و همه وقت همه آقایان داد میزنند خوب بخاطر دارم وقتی قبل‌از تشکیل مجلس آقای ملك مدنی اصرار داشتند که‌چرا مجلس را تأخیر میاندازند ما میخواهیم برویم بودجه‌راتصویب بکنیم و حالا همین آقای ملك مدنی را بنده ازشان شکایت میکنم نه‌اینکه تصور بکنید که‌این شکایت روی سوابق است خیر واقعاً ازاین‌نظر شکایت میکنم که‌ایشان رئیس کمیسیون بودجه هستند و سوابقی دارند که بعد از شش ماه لایحه‌ای میآورند به‌مجلس نمیدانم مطابقت دارد با نظامنامه مجلس که یك لایحه‌ای را کمیسیون همینطوری طبع بکند و بیاورد به‌مجلس‌یا نه ؟ بنده که‌چنین سابقه‌ای‌ندیده‌ام نکته دیگری را که بنده میخواستم متذکرشوم این است که عموماً دولت وقت‌را میگذارند برای ۳۰یا۳۱ برج ویك لایحه یك دوازده یا دو دوازده میآورد وما را در مقابل یك امپاسی میگذارد در مقابل‌چندین هزار نفر آدم گرسنه و میگوید یا این را تصویب بکنید یااین‌چندین‌هزارنفر گرسنه هستنداین‌بهترین تهدید است وماهم مجبوریم تصویب بکنیم حالا بعد از مدتها فکر تازه‌ای بنظرآقایان رسیده وآن‌این است که تمام آن بودجه‌ها راکه معلوم نیست‌چطور تنظیم شده است . تصویب آنرا غیر مستقیم ازمابگیرند ودرحقیقت‌غیرمستقیم تمام مواد آن بودجه را با جرح و تعدیلهائی که شده است تصویب بکنیم و فردا اگر بودجه کل بیاید نمیتوانیم حرفی بزنیم برای اینکه مادار‌یم اجازه میدهیم هم‌در باب خرج وهم درباب عایدی آن بودجه . از این جهت بنده این لایحه را برخلاف قانون میدانم وعقیده دارم عوض اینکه آقایان وقت خودشان را صرف طرح چنین لوایحی بکنند بودجه کل را یکدفعه بیاورند به مجلس شورای ملی و بعد از بیست سال اقلاً

یك دفعه مردم بفهمند که بودجه مملکت چیست عایداتش کجاست و خرجش کجاست و این‌همه که مردم و زارعین را ول نمیکنند برای مازاد بدانیم این عایداتی که بازور وفشار از مردم گرفته میشود صرف چه میشود ؟ باید این را بنام نمایندگی ملت اینجا بخواهیم نه‌اینکه بطور مستقیم بیایند یك حقوقی‌را ازما سلب کنند . بنده وارد مواد نمیشوم بنده عقیده دارم که این‌طرح دیربما رسیده است واگر آقایان میخواهند که‌بازهم در این طرح ماهذا کره کنیم بهتراست که این‌را از دستور خارج کنیم وبگذاریم برای جلسه آتیه تاهمه آقایان نمایندگان پی‌بهماهیت این لایحه ببرند تا آنطوری که شایسته است مورد دقت و مذاکره واقع شود .

طباطبائی ـ بنده یك‌اشکال نظامنامه بنظرم رسیداجازه میفرمائید ؟

رئیس ـ بفرمائید .

طباطبائی ـ بنظر بنده گویا طرح این لایحه صورت صحیحی نداشته باشد چیزی که درمجلس طرح میشود یا از طرف دولت تقدیم میشود که بعنوان لایحه است یا از طرف یك عده از آقایان نمایندگان است که بعنوان طرح است . و من چندین دوره است که در مجلس هستم و سابقه دارم و مأنوس بجریان هستم این را نفهمیدم که چیست واین واقعاً بنظرمن یك کار خوبی نیست وتا حالا من ندیده‌ام که بودجه بیاید به مجلس وبرود به کمیسیون ومجلس منتظر آن باشد و بعد ازمدتی‌خود کمیسیون یك لایحه تنظیم کند یاطرحی تنظیم کند که من نمیدانم اسم این چیست واین‌صحیح نیست و اگر آقایانی هستند که موافق هستند با این لایحه ممکن است که این را توضیح بدهند که این لایحه چیست وچه صورتی دارد ؟

اردلان ـ خبر کمیسیون بودجه است .

طباطبائی ـ کمیسیون باید روی‌لایحه دولت راپرت بدهد تا دولت بیاید اگر لازم بود پس بگیرد یا گزارش کمیسیون بیاید به مجلس ودرمجلس مذاکره بشود وجرح و تعدیل بشود

اردلان ـ کمیسیون جرح وتعدیل کرده است

طباطبائی ـ گوش کنید آقا شما تازه آمده‌اید عرض کنم که اینها هیچ سابقه ندارد و این اشکالی را که آقای دکتر رادمنش و آقای اسکندری گفتند که بی سابقه است بنده‌هم تا حالا ندیده‌ام و اگر این را باین شکلش قبول کنیم اگر عنوان صحیح نظامنامه و صورت صحیح قانونی داشته باشد که خوب بودجه مملکتی را شما تصویب کرده‌اید و آقای مخبر کمیسیون هم تاآخرسال بودجه را نخواهندآورد واین برخلاف اصول است

فرهودی ـ اجازه های یك دوازدهم را هم داده‌ایم .

طباطبائی ـ یك چیز عریض و طویل را آورده‌اند و فرستاده‌اند به کمیسیون بودجه کمیسیون هم این گزارش‌را داده است که ابداً منطبق با اصول نیست و من نمیدانم چه صورتی دارد ؟

رئیس ـ آقای ملك مدنی

ملك مدنی ـ عرض کنم اولاً بنده جواب فرمایشات آقای طباطبائی‌را میدهم برای‌اینکه بنده بی‌اطلاع نیستم ازبودجه عرض کنم‌این گزارش که کمیسیون داده‌است یك‌مطلبی‌است که همیشه سابقه داشته است متأسفانه فراموش فرموده اید اگر بخاطر داشته باشید درلایحه دولت هم قید شده است منتهی این طور بود که در لایحهٔ که دولت داده بود از مجلس تقاضا کرده بود که درآمد را بطورکلی وهزینه را بطورکلی مجلس شورای ملی تصویب کند و اجازه بدهد که کمیسیون بودجه بودجه‌های تفصیلی‌را رسیدگی وبموقع اجراءبگذارد ما آمدیم برای همان نکته‌ای که آقای دکتر رادمنش گفتند که درجلسه خصوصی گفتیم و صحیح هم بود این را آمدیم رسیدگی به تفصیل را برخلاف سالهای پیش که‌فرض کنیم نظر دولت را کمیسیون زیاد تغییر وتبدیلش نمیداد این دفعه خواست وارد شود و اگر یك هزینه های زیادی دربودجه‌هاهست وهمه تان‌هم اطلاع دارید که یك‌هزینه‌های زیادی هست اینها را کمیسیون حذف کند و یك قسمتهائی که طرف احتیاج کشور است و طرف توجه همه است و

قانونش هم گذشته است ولی دولت بواسطه نداشتن پول در بودجه پیش بینی نکرده‌است مثل بهداشت عمومی که یکی از مسائلی است که در واقع طرف احتیاج وطرف علاقه همه آقایان نمایندگان‌است تأمین شده‌باشداین گزارش کمیسیون برای‌این بوده‌است که کمیسیون حق کسر کردن‌را داردولی حق اضافه کردن بیك اعتبار را ندارد من باب مثل عرض میکنم میتواند از بودجه کشاورزی دو میلیون کسر کند ولی حق ندارد که چیزی بآن اضافه کند. حالا مقصود این است که مجلس شورای ملی بکمیسیون بودجه این اجازه‌رابدهدچون‌اعضای کمیسیون بودجه‌خواستند که‌بطور تفصیل وارد رسیدگی بودجه بشوند و بودجه که از تصویب میگذرد و خبرش به مجلس داده میشود در واقع بودجه‌سازمانی باشدمتأسفانه غیرازوزارت‌دادگستری‌هیچیك از وزارتخانه‌های ما سازمانی ندارد و تنها آن وزارتخانه است که یك قانون سازمان از تصویب مجلس گذرانده است و بودجه‌اش را روی آن تهیه میکند ولی سایروزارتخانه‌ها هیچکدام قانون سازمان‌ندارند و نظر کمیسیون این شد که این بودجه‌های تفصیلی را کاملا رسیدگی کند و پس از آن بیاورد بمجلس وآینکه‌فرمودند که کمیسون‌خودش‌بودجه‌ها را تصویب بکند اینطور نیست برای اینکه گزارش رادقت بفرمائید برای هر بودجه خبرش را به مجلس میدهد و آن بودجه و صورت جزئش راهم ضمیمه میکند و برای آقایان نمایندگان میفرستد و این گزارش که کمیسیون‌داده است روی این نظر است و اساساً مفهومش این است منتهی یك قدری سوء تفاهم شده است برای آقایان اما اینطوریکه گفته شد خبر کمیسیون بعرض آقایان نرسیده است‌این را خواستم عرض کنم که در ۷ مردادماه این گزارش چاپ و توزیع شده است و باطلاع همه آقایان‌هم رسیده است منتهی آقایانی که اینجا نبودند بهشان‌نرسیده است. عرض کنم آقا دراین ۱۵ روز که‌مجلس تعطیل‌بوده‌است (البته‌ماوظیفه‌مان‌بوده است) ولی بعرض آقایان میرسانم که در این مدت ما همه روزه اینجا مشغول رسیدگی بودجه در کمیسیون بودیم و اوقاتی که تعطیل بوده است وهمه آقایان‌تشریف برده بودند که یك تنفسی کرده باشند و آب خنکی خورده باشند ما همه‌اش‌رامشغول‌بودیم‌وماهم‌میل‌نداریم که‌مجلس‌شورای‌ملی‌بما اجازه بدهد که‌بودجه‌راخودمان‌رسیدگی کنیم. اگر حقیقة مجلس آماده است و میتواند بودجه را رسیدگی و از مجلس بگذراند ما کمال میل را داریم و کمال خوشوقتی را داریم ما آمدیم‌یك فداکاری کرده باشیم و کارمجلس‌را بعهده گرفتیم (دکتر رادمنش ـ خیلی ممنونیم) که رسیدگی کنیم‌و آن قسمتهای زیادی‌اش را حذف کنیم ولی البته مجلس میتواند در اصل در آمد و در اصل مخارج اظهار نظر بکند و در واقع‌نظریات مجلس‌محدودنشده است منتهی‌آن‌بودجه تفصیلی تفاوتی که در این گزارش دارد این است که اگر کمیسیون بودجه‌خواست که‌بودجه‌های تفصیلی را رسیدگی کند و از قسمتی هزینه‌های زیادی راحذف کند بتواند به قسمتهای دیگر که لازم است وطرف علاقه تمام آقایان است اضافه کند و این بنظربنده یك‌مطلب صحیح است و طرف توجه‌همه آقایان هم هست و گمان نمیکنم که‌مورد بحث باشد اما قسمتی را که آقای طباطبائی رفیق عزیزمان اظهار کردند البته از نظر سوابق بیست‌ساله‌که‌دارم و ازنظر تذکر است که‌عرض‌میکنم آقا این کمیسیون‌از شعب‌انتخاب میشود واین کمیسیون ازطرف آقایان انتخاب میشودواین ۱۸ نفر که عضو کمیسیون هستند از طرف تمام آقایانی که در مجلس هستند رأی داده شده و رفته اند در آن کمیسیون نشسته اند و شاید خود جنابعالی هم بیکی از مارأی داده‌اید (طباطبائی ـ خیر بنده رأی نداده ام) خوب شاید در آن موقع اعتبار نامه شما نگذشته بود و بعد اعتبارنامه‌تان گذشت. بهر صورت مجلس مشارکت کرد در انتخاب این ۱۸ نفر ما بیخودی نرفتیم به نشینیم در آنجا یك کارهائی بکنیم خواستم این توضیح را بدهم که خاطر آقایان مسبوق باشد و بنظر بنده یك مطلبی است که باید گفته شود و آن این است که یك اعتباراتی است که موقع و فصلش میگذرد بنا بر این از مجلس در خواست

کرده اند که اجازه داده شود قابل پرداخت باشد از قبیل بنائی وساختمانی که برای مدارس و فرهنك یا یك پیش‌بینی‌هائی که شده‌است برای مصارف عام‌المنفعه که تا وقت هست اجازه بدهند به کمیسیون که کمیسیون بودجه خودش تشخیص را بدهد که کجا لازم است ساختمان بشود و اجازه‌اش را بدهد. این دو مطلب را تقاضا کرده‌اند از مجلس و بنده صریح عرض میکنم که کمیسیون بودجه هیچ تقاضائی ندارد و هیچ علاقه ندارد که این کار را خودش بکند ما وظیفه مان بود که این راپرت را بعرض مجلس برسانیم حالا هرطور که مجلس صلاح بداند ما نظر مجلس را اطاعت میکنیم و اجرا میکنیم (کافی است)

بعضی از نمایندگان ـ کافی نیست.

رئیس ـ آقای فداکار.

فداکار ـ عرایضی را که بنده داشتم آقای اسکندری فرمودند بنده عرضی ندارم.

رئیس ـ آقای دکتر آقایان

دکتر آقایان ـ موافقت بنده ازاین نقطه نظر است ....

جمعی از نمایندگان ـ حالا مخالف باید صحبت کند چون قبلاً موافق صحبت‌کرده است.

رئیس ـ موافقین و مخالفین همه‌صحبت‌هایشانرا کرده‌اندفقط ایشان باقی‌هستنداجازه‌بدهید،بهتر این‌است که‌صحبت‌بکنند.

یکی از نمایندگان ـ آقای دکتر آقایان موافقندبعد از یك مخالف باید صحبت کنند.

امینی ـ اصلاً مذاکرات کافی است.

رئیس ـ آقای دکتر شفق شما مخالفید یا موافق؟

دکتر شفق ـ بنده موافقم.

رئیس ـ آقای دکتر زنگنه موافقید یا مخالف؟ (دکتر زنگنه ـ بنده موافق‌هستم) آقای فیروز آبادی شمامخالفید یاموافق؟ (فیروز آبادی ـ بنده مخالفم) بفرمائید.

فیروز آبادی ـ بنده‌دو کلمه بیشترعرض نمیکنم و آن این است که‌این موضوع دلیلش چیست که همیشه ما باید یك دوازدهم ودودوازدهم بگذرانیم اگر وزراء کاردیگری دارند بروند عقب کار دیگرشان و اگر کار دیگری ندارند که این کار را اصلاح بکنندوالا اگر بخواهند بروندعقب کارهای خودشان این ترتیب خوبی نیست. باید مثل سایر ممالك که یکسال پیشتر ۶ ماه پیشتر بودجه شان را میآورند تصویب میکنند ما هم همین کار را بکنیم حالا که اینطور نیست اقلاً همان اول سال بیاورند بمجلس تا تکلیفش معلوم شود.

فاطمی ـ اینکار را برای سال آینده میکنیم.

فیروز آبادی ـ . . . . بله این کار را بکنید و الا این موضوع یك دوازدهم و دو دوازدهم این کار برخلاف وظیفه وکالت خود بنده است‌بنده‌هرچه بتوانم‌تابودجه تفصیلی نیاید بمجلس مخالفت میکنم.

رئیس ـ آقای دکتر آقایان

دکتر آقایان ـ بنده موافقم‌باطرحی که کمیسیون آورده است وعلت موافقت بنده یك مطلب است و آن این است که بودجه را آنطوری که دولت تنظیم کرده است و بمجلس آورده است برای این مملکت قابل اجراء نیست (اسکندری ـ قانون اساسی‌را به‌بینید) بعلت اینکه عایدات هر مملکتی باید بامخارج ضروری او تطبیق کند اکونومی مملکتی هیچ تفاوتی با اکونومی شخصی ندارد و بعقیده بنده بایستی که این لایحه را تصویب کرد وبکمیسیون اجازه داد که کمیسیون یك وقت ممتدی‌داشته باشد ودر تشکیلات اداری مملکت تجدید نظر کند. ملاحظه بفرمائید ماشکایت‌میکنیم ازاین که سطح‌زندگی هر روزبالا میرود تقصیراین‌قضیه‌قسمت عمده‌اش بادولت است‌والآن هم این کاملاً دربودجه‌منعکس است‌و دراین بودجه‌دولت‌دو تقسیم قائل شده‌است یکی بودجه قسمت عمومیش‌و یکی دیگر بودجه اقتصادیش یعنی هزینه و عایدات بازرگانی است در بودجه عمومی مبالغ هنگفتی داریم که بایستی‌دولت ازاین بودجه بازرگانی آن‌راتکمیل بکند این عایدات بازرگانی این طوری است که دولت میخواهد پنجاه میلیون ریال از انحصار برنج نفع برد وقتی قرارشد دولت‌پنجاه میلیون ریال نفع‌خالص ببرد اقلاً همینقدر هم اضافه مخارج پیدا خواهد کرد دراین صورت قیمت برنج

بالا خواهد رفت ودرسطح زندگی مؤثرخواهد شد ودراینجا دولت میخواهد در این بودجه هفتاد و هفت میلیون ریال از انحصار پنبه نفع ببرد این نفع را چطوری حساب میکنند ؟ همانطوری که تابحال عمل کرده است مثلاً در مازندران پنبه را وقتی جمع کردند عدلهای پنبه را متعلق بدولت آورده اند ریخته‌اند توی بیابان وپنبه‌ای که با یك حقه‌باز بهائی وباسم عملیات تجارتی ضبط کرده‌بودندبرده‌اندتوی انبارهاونتیجه این شده‌است که‌قسمت‌عمده‌آن پنبه ۷ یا ۸ماه‌زیرباران مانده است از بین رفته است . آنطور عمل و اداره میکنند و میخواهند ۷۷میلیون ریال‌هم ازاین کار نفع ببرند . این معلوم است که قیمت قماش را بالا میبرد قیمت برنج را بالا میبرد و غیره بنابراین عامل مؤثری است در ترقی سطح زندگی همچنین درنوغان‌دولت میخواهد۵میلیون اضافه‌ببرد(فداکار ـ بودجه تفصیلی که‌مطرح نیست آقای دکتر آقایان این اقلام مطرح نیست) تمام این عملیات که توضیحات مفصلی دارد از نقطه نظراقتصادی غلط است وچون غلط است بنابراین کمیسیون بودجه باید وقت کافی داشته باشد که ازنقطه نظر تجدید سازمان مملکتی کاملاً دقت کنند که ادارات مملکت بتوانند تاب مقاومت داشته باشند ازطرف دیگر در قسمت بازرگانی هم یك تجدید نظری بکنید و انحصارهائی که اسباب زحمت مملکت شده اینها را از بین ببرید واجازه بدهندکه سطح زندگی پائین بیاید(روحی ـ هزینه زندگی بفرمائید) در تمام اقلام بزرگ بازرگانی آقایان توجه بفرمایند موضوع مهمش عایدات انحصار قند وشکر وچای و قماش است اگر یك حسابی بکنید خواهید دید که اگر این عمل را روی اصول تجارتی عمل بکنند عایداتش سه مقابل خواهد شد و بر قیمت هم آنقدر اضافه نخواهد شد بنابراین برای اینکه کمیسیون بودجه وقت این را داشته باشد که بتواند تجدید نظر بکند بایستی که رأی باین لایحه داد واگر کمیسیون بودجه این تجدید نظر را کرد نتیجه‌اش را هم خواهد داد بمجلس اگر این مسئله مطلوب واقع شد بهش رأی‌میدهیم اگر واقع نشد بهش رأی نمیدهیم و غیر از این هم راهی که بشودباین بودجه تجدیدنظر کرد نیست وهمانطور که آقایان فرمودند تحت‌فشارخواهیم بود وباید یك دوازدهم بگذرانیم

جمعی ازنمایندگان ـ کافی است مذاکرات

رئیس ـ آقای محمد طباطبائی جزء مخالفین بودند و موقعی که اجازه داده شد نبودند و حالا میخواهند مخالفت خودشان را بیان کنند . بفرمائید

فرهودی ـ بنده‌هم‌مخالف‌هستم. ایشان که‌صحبت کردند؟

طباطبائی ـ آن اخطار نظامنامه بود. عرض کنم اگر توجه بفرمائید این مطلبی را که عرض کردم که کمیسیون بودجه بنظر من نمیتواند یك چنین راپرتی به مجلس بدهد دلیلش در خود آنهم ذکر شده است ملاحظه بفرمائید در قسمت (ج) نوشته شده است «به کمیسیون بودجه‌اجازه‌داده میشود که دربودجه های تفصیلی پیشنهاد شده‌ازطرف دولت جرح و تعدیل های لازم را بنماید » این حق را کمیسیون بنظر من دارد و بعد مینویسد « بودجه هر وزارتخانه را تحت یك ماده برای تصویب رقم کل آن بضمیمه صورت جزء برای‌تصویب به‌مجلس‌شورای‌ملی‌تقدیم‌نماید» یعنی اگر مجلس شورای ملی به کمیسیون بودجه اجازه ندهد که او یك‌ماده‌ای تنظیم کند و تقدیم بکند به مجلس و تقاضای تصویب کند خود کمیسیون بودجه چنین اجازه ای ندارد و همین پیشنهادی را که شما آورده اید به مجلس اجازه قبلی مجلس را لازم داشته حالاهم خودتان کسب اجازه کرده‌اید وبایستی مجلس شورای ملی بکمیسیون اجازه میداد که کمیسیون بودجه بتواند یك چنین پیشنهادی را تنظیم و تقدیم مجلس کند . این اجازه را مجلس بکمیسیون بودجه نداده و در تمام نظامنامه هم همچو حقی ملحوظ نیست . مضافاً باینکه در آن قسمت که من عرض کردم آقایان توجه بفرمایند که این گزارش اگرخود بودجه کل مملکتی نیست لااقل تصدیق بفرمائید که قائم مقام بودجه کل کشور است یعنی پس از تصویب این لایحه دولت میتواند ارقامی را که بنام جمع در بودجه کل کشور پیش بینی کرده وصول کند ارقامی را که پیش بینی کرده بردارد مخارجی را که تعهد کرده‌است بعداز

تصویب این پیشنهاد دولت میتواند تا آخر سال ۱۳۲۳ عمل بکند . اگر این صورت قانونی داشته باشد یا فرض بفرمائید کمیسیون یك همچو حقی را داشته باشد یا ما بکمیسیون بودجه یك همچو حقی را بدهیم آقایان توجه بفرمایند که بودجه مملکت را با این حال وبا یك چنین‌صورت مستحدث با یك‌چنین‌صورت تازه درآمد که میخواهیدتصویب کنید این شایسته نیست واین‌عجله کردن‌ومذاکرات‌را کافی‌دانستن‌این را من خیال‌میکنم بصلاح مملکت نباشد (صحیح‌است) ویك حق صحیح و قانونی و یك شأن صحیح و بموقعی از مجلس شورای ملی فوت شده‌است که همانطور که یکی ازرفقااینجا تذکر فرمودند مهمترین کارما تصویب بودجه است . اگر یك مملکتی با بودجه سر و کار نداشته باشد جمع و خرج نداشته باشد یا اگر داشته باشد الکی باشد این بهیچوجه پیشرفت نخواهد کرد . اول وظیفه مجلس دخالت و دقت در جرح وتعدیل بودجه است این بودجه نیست آقااین مسخره شده است مطابق قانون اساسی بایستی در ۱۵ اسفند بودجه سال بعدبیایداصل بیستم قانون‌اساسی‌میگوید : بودجه هریك از وزارتخانها باید در نیمه آخر هرسال از برای سال دیگر تمام شده پانزده روز قبل از نو روز حاضر باشد یعنی باید بیاید و ازتصویب مجلس بگذرد خوب اگرمانعی بود و نشد لا اقل در ماه اول یادوم و سوم بیاورند حالا آقا دیگر آخر سال است . پارسال هم ما گرفتار همین بلا تکلیفی بودیم و در آخر دوره سیزدهم دریکسالی که داشتیم هروقت آمدند یك دوازدهم دو دوازدهم زهرمار دوازدهم بگذرانند من مخالفت کردم و دولت هم وعده میداد که بودجه را میآورد ولی تا آخرسال نیاوردند . . . . .

وزیردارائی ـ بودجه ها داده شده است

طباطبائی ـ . . . . مقدمه گزارش‌را ملاحظه فرموده‌اید تاریخش ۲۳/۵/۷ است

اردلان ـ داده شده است آقا

طباطبائی ـ ملاحظه بفرمائید تاریخش‌ده یادوازده‌روز پیش است و بودجه را هم که میفرمایند داده شده است و به کمیسیون ارجاع شده و کمیسیون بودجه هم که بیلاق تشریف نبرده‌اند مثل ماهمیشه درمجلس بودند و کارمیکردند و کار هم خواهند کرد وزحمت هم میکشند پس بهتراست که سعی کنند یك مرتبه بودجه کل‌را رسیدگی کنند و من امیدوارم که تانیمه ماه آینده بودجه بیاید به مجلس و این عجله هم ندارد چون تا آخر مرداد ماه مجلس تصویب کرده است و با دو دوازدهم دست دولت باز است ازحیث مخارج. بنابراین آقایان موافقت بفرمایند که این لایحه ازدستور خارج شود .

رئیس ـ آقای نبوی شما موافقید یا مخالف ؟

جمعی‌ازنمایندگان ـ تشریف ندارند .

رئیس ـ آقای دکتر زنگنه (دکترشفق ـ خودایشان میدانند که بنده قبل از ایشان اجازه خواسته‌ام)

دکتررزنگنه ـ همانطور که آقای ملك مدنی فرمودند یك قدری آقایان در موضوع این پیشنهاد اشتباه کرده‌اند. قضیه این لایحه بودجه نیست طرز عمل کمیسیون بودجه است و چگونگی رفتار کمیسیون و در ضمن یك اختیاراتی‌خواسته‌است . برای اینکه موضوع روشن‌بشود ملاحظه بفرمائید سابقه چه‌بوده و قانون چیست و عیبل چه باید باشد . در قانون اساسی دریك‌جا اصل ۱۸ هست که میگوید باید بودجهٔ مملکت به‌تصویب مجلس شورای ملی برسد ازطرف دیگر اصل ۹۶ هست که میگوید وصول مالیاتها درهرسال باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد ولی غیراز این‌هم یك اصل ۹۴ است که میگوید مالیات اساساً برطبق قانون باید برقرار شود و برطبق اصل ۹۶ در حقیقت درآمد بودجه بایستی به‌تصویب مجلس‌شورای ملی برسداین اصولی است که البته در قانون اساسی است . از طرف دیگر مطابق اصل پارلمانی و مجلس شورای ملی البته مقتضی است که قلم به قلم بودجه به‌تصویب مجلس شورای ملی برسد ولی این قسمت مشتبه برخود ما نباید بشود که آیا ممکن است ویا میتوانیم قلم بقلم بودجه‌را تصویب کنیم یانه ؟ اگراینطور است همانطور که‌آقای ملك مدنی فرمودند اگر مجلس شورای

ملی موفق بشود که این بسیار کار خوبی است ولی متأسفانه اینطور نیست زیرا هرقسمتی که مطرح بشود ۳۵ پیشنهاد داده میشود و کار معطل میشود . واین قانون و سابقه دراین چندساله بوده‌است که بعضی از آقایان متکی به‌سابقه میشوند ولی سابقه ملاك نیست برای اینکه سابقه چه بوده است ؟ این بوده است که مجلس شورای ملی تمام بودجه را در دوقلم تصویب میکرده است عایدات و هزینه و قلمهای بزرگ را مطابق لایحه بودجه دریك رقم تصویب مینمود باینطریق که مثلاً وزارت دارائی فلانقدر و وزارت جنگ فلان‌قدر وبعد جزئیات آنراهم واگذار میکردند به کمیسیون بودجه . حالا کمیسیون بودجه ممکن بود که همانطوری که بیست سال عمل شده است همانطوراجازه بخواهد و شاید آقایان آنراهم اجازه نمیدادند (بعضی از نمایندگان ــ آن‌ترتیب بهتربود) کمیسیون نظر داشت که اینطور فایده ندارد بایستی جرح و تعدیل در بودجه‌ها بشود و مخصوصاً نظر داشت در قسمت فرهنگ و بهداری‌هم بادولت مذاکره کرده و گفته‌است که مانمیتوانیم بکشاهی دیگراضافه کنیم باین بودجه‌ها کمیسیون باید رسیدگی کند و از مجلس شورای ملی اجازه بگیرد که ازجاهای دیگری حذف کند و بربودجه فرهنگ و بهداری اضافه کند این نظر واقعی کمیسیون بودجه است که روی آن نظر این راه حل را پیدا کرده است اما نسبت به‌طرز عمل بیست ساله ممکن‌است گفت که این ترتیب پارلمانی‌تر است و چندین قدم بطرف اصول پارلمانی پیش رفته است (یکی‌ازنمایندگان ــ عقب رفته است) بنده کاری بآن ندارم و راجع باین گزارش توضیح میدهم اولا در قسمت اول که مربوط به قسمت مالیات و عایدات دولت است گفته شده واجازه خواسته شده‌است که مجلس شورای‌ملی موقتاً تصویب کند و اشتباه نکنید دراینجا گفته نشده است که قسمت در آمدرا قطعاً تصویب بکند برای اینکه اصل ۹۶ قانون اساسی میگوید: میزان مالیات راهمه ساله مجلس‌شورای‌ملی تصویب و تعیین خواهد کرد و چون کمیسیون بودجه مشغول رسیدگی است و ممکن است رسیدگی کمیسیون مدتی طول بکشد برای اینکه طبق این اصل وصول مالیات برخلاف قانون نباشد مجلس شورای ملی بدولت اجازه میدهد که مطابق طرحی که پیشنهاد داده است مالیات را وصول کند نه مطابق سال ۱۳۲۲ برای اینکه اگر مطابق آن باشد یك مقداری کسر خواهدآورد باین جهت تقاضا کرده‌است تاوقتی که لایحه کل مجدداً به تصویب مجلس‌شورای ملی نرسیده است اجازه بدولت داده شود که مطابق طرح پیشنهادی خودش مالیاتها وعوارض دولتی‌را وصول کند بعدهم اجازه خواسته است کمیسیون که بتواند دربودجه هاجرح وتعدیل بکند و یك قدم از سالهای پیش بیشتر برداشته باشد یعنی بتواند از یك جا کسر کند وبجای دیگر اضافه کند واین را آقایان ملاحظه کنند که این نظری است که داشته است کمیسیون که مجلس‌شورای ملی اجازه بدهد این‌را اگرندهد که کمیسیون نمیتواند آن‌کار را بکند واین نظریات اصلاحاتی حاصل نخواهد شد . ازطرف دیگر این بودجه مدتی طول میکشد یعنی قسمت عایدات و در آمدش مدتی طول میکشد تابتصویب برسد دراین قسمت اصلاحاتی که ازطرف آقایان پیشنهاد شده که‌دربودجه بعمل بیایدوبعضی‌از آقایان مخالفت می کنند اینها اعتبارش در بودجه گذاشته شده ولی بایستی موقعی‌عمل شود که‌بدردبخورد مثلاً یکی در موردداشکده پزشکی‌است که در نظر گرفته شده بود که یك پولی‌اضافه‌شود ببودجه آنجا که‌دوتا اطاق‌اضافه بشود که‌بجای‌صدنفرشاگرد دویست نفرشاگرد بتوانند بپذیرند اینجارا از مهرماه‌بآنطرف که نمیتوانندبسازند بایستی‌قبلاً اجازه داده شود که ازامروز شروع کنند که‌لااقل‌دوماه‌بعداز احتیاج دانشکده‌حاضر بشود والاگر ٤ ماه دیگر شروع کنند دیگرموفق نمیشوند واین اصلاح کوچك ممکن است از بین برود . این است که اجازه خواسته است که اجازه داده شود که این قبیل اصلاحات را بعمل بیاورد و بتصویب کمیسیون برسد و بعداً هم بتصویب مجلس شورای‌ملی خواهد رسید : نسبت به وزارتخانه‌هاسابقاً اینطور بوده است که مثلا وزارت کشور فلان قدر میلیون ریال و این مبلغ قبلاً تصویب‌شده بود رفته بودپی کارش فقط

چیزی که باقیمانده بود این‌بود که کمیسیون میگوید که این رقم را من نمیخواهم این رقم حذف میشود یا پس انداز میشود یا حذف یك کاردیگری‌میشود و غیراز این کمیسیون کاری نمیتوانست بکند ومجلس دراین ۲۰ ساله وارد قلمهای کوچك نشده است ولی امروز کمیسیون‌ازمجلس درخواست کرده است که اجازه داده شود که جرح و تعدیلهای لازم‌را بکندو همچنین قلمهای‌جزء را هم رسیدگی کرده بعدبیاورد به مجلس یعنی آن قلمهای جزءرا هم ضمیمه میکنیم یعنی مثلاً وزارت کشورفلان‌میلیون ریال وباز دراین‌مورد آقایان هم مختارند که بگویند که شما زیاد کردید یا کم کردید و خودشان باز کسر بکنندوقلم کلی‌راهم میتوانند بگویند فلان میلیون‌ریال بایدفلان قدرباشدپس ملاحظه میفرمائیدکه نسبت بسابق فرصت مجلس شورای‌ملی‌خیلی زیادشده‌است . باقی‌میماند آن ماده آخر که درحقیقت‌همانطوری که آقایان فرمودندیك دوازدهم است برای اینکه هرماه نیاورند پیش بینی شده است تاموقعی که بودجه‌های‌جزء تصویب‌نشده‌است واجازه‌پرداخت داده نشده است در واقع همان دو دوازدهم که تصویب شده است ادامه پیدا میکند این چه فرق میکند که هرماه شما با عجله و شتاب بیاورید و تصویب کنید حالا آنرا تصویب کنید که دراین مدت بطور موقت مطابق ۱۳۲۲ عمل‌شود تا بودجه بمجلس شورای ملی بیاید . . .

دکتر کشاورز ــ اختیارات مجلس را هم بگیرید .

دکتر زنگنه ــ و آنطوری که‌عرض کردم‌اختیارات‌مجلس مطابق این ترتیب اضافه شده است و کم نشده است بلکه اختیارات بیشتر شده است و این ترتیب بسیار بهتری خواهد بود برای دخالت مجلس وبعد هم پیش‌بینی‌شده‌است که بعد از تمام اینها بعد ازاینکه بودجهٔ هروزارتخانه تصویب شد بودجه کل کشور در دو قلم بیاید بمجلس شورای ملی یکی در آمد ویکی دیگرهم بودجهٔ هزینه اما گفتند بودجه آخر سال میآید وموفق نمیشویم که زودبیایدچرا اولاً معلوم نیست ممکن است تا دو ماه دیگر بیاید ولی اگر شما مطابق سابق میخواستید اجازه بدهید که بودجه بیاید بمجلس و بعد بودجه های تفصیلی در کمیسیون تصویب شود آن نظر مجلس انجام نمیشدو آن جرح وتعدیلی که در بودجهٔ وزارتخانه ها لازم است انجام نمیشود کمیسیون بودجه میدید که ممکن نیست شش‌ماه بآخرسال‌مانده بودجه را به تصویب برساند ولی نظر این بود که بودجه طوری‌تصویب‌شود که‌لااقل‌زمینه کافی برای سال آتیه فراهم باشد یعنی‌اگر باجرح وتعدیل حسابی تصویب بشود دولت میتواند در دوماه یا سه ماه آخر سال همین بودجه‌را بعنوان بودجهٔ کل‌پیشنهاد کندالبته باتصمیماتی که گرفته شده است بنا براین این لایحه همانطور که گفته شد یك لایحه‌است فقط‌برای‌طرز عمل واختیارات کمیسیون و بطور قطع دخالت واختیارات مجلس‌را زیاد میکندولی‌غیرازاین عملی نیست همانطوریکه گفتم آرزوی بنده و آرزوی سایرین این است که بودجه بترتیبی که نوشته شده‌است بتصویب مجلس شورای ملی برسد ولی اگر آقایان عملی نمیدانند نکنند .

رئیس ــ آقای دکتر شفق مخالفید ؟

دکتر شفق ــ خیر موافقم .

رئیس ــ آقای فرمانفرمائیان

فرمانفرمائیان ــ عرض کنم بنده با آن اندازه که در خاطر دارم عملی که با بودجه شده است دوصورت داردالاً آقایان باید در نظر داشته باشند که در دورهٔ چهارم بودجهٔ زیز و تفصیلی آمد بمجلس ودر خود مجلس فصل بفصل وقلم بقلم مطرح شد و بودجهٔ تفصیلی از مجلس گذشت در دورهٔ پنجم آنطور که نظرم هست بودجه را آوردند ولی آنجایك فورمول دیگری بکار برده شد و آن این بود که اختیاری دادند بکمیسیون بودجه که کمیسیون بودجه میتواند وارد دریك سلسله اصلاحاتی‌درارقام بودجه بشودمخصوصاً درقسمت خرج بعد دوباره بیاید بمجلس و مجلس هم بعد وارد بشود و و تصویب بکند و بعداً یك اصطلاح چهار دیواری پیش آمد یعنی‌دولت‌ها آمدند یك‌رقم را درنظر گرفتند بعنوان‌بودجه چهار دیواری و به مجلس پیشنهاد کردند که مجلس اجازه بدهد آن چهار دیواری‌را کمیسیون رسیدگی بکند وپس‌ازتصویب کمیسیون اجرا بشود که دیگر بمجلس مراجعه نشود بنده میخواهم اصولاً عرض کنم که الآن ما با یك مشکلی مواجه هستیم که هرچه زودتر این مشکل باید حل بشود

برای اصلاح کشور و برای نظم وترتیب کار کردن درمجلس شورای ملی اول اصلاح خودمجلس لازم خواهد بود و آن این است که اگر مابخواهیم باری بهر جهت بکنیم وبودجه را به کمیسیون واگذار کنیم البته نهایت اطمینان را به کمیسیون بودجه داریم زیرا اعضای آن همه ازرفقایمان بوده‌اندوخودمان انتخاب کرده‌ایم ونهایت زحمت را هم کشیده اند ولی چیزی که هست ما باید پروبابلمان اصل نظرمجلس را بکمیسیون بدهیم که کمیسیون بتواند روی نظر مجلس اصلاحات را در نظر بگیرد و تا بودجه تفصیلی مطرح نشود چطور کمیسیون بودجه نظر و تصمیم مجلس شورای ملی را میتواند بفهمد ، مخصوصاً در این موقع که از نمایندگان آذربایجان هم‌در کمیسیون بودجه نیستند چطور کمیسیون میتواندبداند که نظرمامثلاً راجع به بودجه چیست‌ونواقص کار ما در آذربایجان چیست ؟ همانطور درقسمت های دیگر مثلاً ازخراسان‌هم نباشد ؟ ازاین نقطه نظراست که‌ضرورت دارد بودجه تفصیلی درخود مجلس مطرح شود و احتیاجات تمام مملکت منظور نظر قرار گیرد در اینجا بنده میخواهم گله‌بکنم از آقایان‌اعضای کمیسیون‌بودجه که‌اگر این‌لایحه را نیاورده بودندبهتر بود اوقات ماصرف مذاکره یك کلیاتی میشد ودرواقع این‌یك سوء سیاستی است که آقایان درنظر گرفته و یادم هست ما دردورهٔ سیزده و شاید آقایان هم در نظر داشته باشند که کمیسیون بودجه خودش وارد ارقام‌شد خودم یادم هست که در تیرماه بلکه درامردادماه بعجله تمام بودجه را آوردند بمجلس در صورتیکه مجلس در آذر ماه تعطیل میشد آنوقت باعجله و شتاب رأی گرفته شد وواقعاً نصف از نمایندگانی که شرکت داشتند توجه نداشتند که چیست زیرا فرصت نداشتند ووارد عمل‌نبودند پس‌بنده‌تصور میکنم بطور کلی صلاح‌دراین‌باشددراین دوره که آلان‌تاآخر سال‌ما ششماه‌داریم‌ومیتوانیم که‌بااین اصول دوازدهم‌دوسه‌ماه دیگر هم حقوق مستخدمین دولت‌را تأمین کنیم ویك لایحه دیگری‌بیاورند برای‌اینکه چرخهای دوایر دولتی‌نخوابد بعد کمیسیون بودجه کار خودش را بکند وبودجه های تفصیلی رابمجلس شورای ملی گزارش بدهد بنده مثلاً خیلی تعجب کردم از آقایانی که استدلال میکنند درمورد موافقت با این لایحه مثلاً راجع بدرآمدها خودشان تنقید میکردند مالیات انحصار پنبه‌را آقایان‌خوب‌میدانند‌درآمدی که‌دولت پیش‌بینی کرده است مثلاً ۷۰ میلیون ریال ۱۰۰ میلیون ریال بعنوان درآمد انحصار پنبه درصورتیکه باانحصار پنبه در خودمجلس اکثریت‌نمایندگان مخالف‌هستند اگر آمدید آنرا لغو کردید آنوقت تصویب آن در آمد چه صورتی پیدا خواهد کرد ؟ ملاحظه‌میفرمائید کمیسیون بودجه خودش راموا‌جه میکند با یك عمل شدّ ونقیضی و خودش دچار یك دشواری خواهد شد که هیچ راه حلی پیدا نخواهد کرد مثلاً راجع بامور اقتصادی درمجلس چه دورهٔ گذشته چه این دوره صحبت‌هائی شد ونظریاتی اتخاذ شد خیلی مورد بحث واقع شد حالا شما چطورمیتوانید این اقلام‌را وارد بودجه بکنید درصورتیکه شما خودتان‌هم اطلاع دارید که در مجلس شورای ملی اکثراً مخالف بااین طرز جمع‌آوری و بهره برداری هستند مثلاً از درآمدها وفرآورده‌های کارخانجات غالب آقایان نمایندگان شکایت دارند و مخالف هستند و لایحه گذراندند در دورهٔ سیزدهم و مخالفت شد با این طرز و روش جمع آوری و بهره برداری (صحیح است) پس این یکی از مشکلات ومعضلاتی است که بایستی بمجلس بیاید ودرخود مجلس حل بشود حالاالبته ممکن‌است بیك‌طریق‌سهل‌تری اگربخواهیم از زحمت پرهیز کنیم که آقایان میفرمایند که ممکن نیست که این بودجه تفصیلی در مجلس بگذرد و بنده‌هم عرض میکنم که حقیقةً میگذرد منتهی مجلس را مواجه میکنید با انجام یك کار مهمی که دارد و این مجلس متد و طرز کارش بخوبی انجام نمیشود مگر اینکه بودجه را درست بگذراند وراهش‌هم این است وقتیکه لایحه بودجه آمد بمجلس خود نمایندگان ولایات ذی‌علاقه هستند که رسیدگی بکنند شرکت میکنند ومجلس واقعاً داخل کار میشود در حاشیه و قبل‌ازدستور وبعدازدستور وارد نمیشود چون همه آنها مربوط ببودجه میشود (صحیح‌است) الآن کارهای رسیده وموجوده

که دراین چند ماه‌در مجلس آمده است هیچکدام‌هم‌پایان نرسیده است اگریك اکثریت عقیده‌اش براین باشد که فقط بودجه مطرح شود وقتیکه یك چنین صورتی پیدا کرد و جلسات هفتهٔ چهار روز شد بودجه البته بیك جائی خواهد رسید والبته دلایل بسیار قوی خیلی خواهد بود برای اینکه این لایحه را خود کمیسیون پس بگیرد ولی بطور اختصار آن چیزیکه اقوی بنظارم رسید همین بود که عرض کردم .

رئیس آقای دکتر شفق

دکترشفق ـ درباب بودجه بایستی عرض کنم که درباب هرمطلبی که بحث میشود توجه حاضرین شرط است واگر آقایان روزنامه نویس‌ها در باب بنده تنقید بفرمایند بنده صادقاً ازقول هیئت رئیسه عرض‌میکنم که عمدهٔ صدای‌مجلس از میان تماشاچیان و روزنامه نویس ها بلند است و آقایان نمایندگان‌هم‌میدانند موقعی که خودشان صحبت میفرمایند دیگران گوش میدهند ولی موقعی هم که دیگران صحبت میکنند باید ساکت باشند (صحیح است) در باب بودجه بقول آقای طباطبائی ما که تازه کار هستیم ولی بطوریکه‌از اهل‌خبره شنیده‌ایم باید تمام اقلام بودجه درمجلس رسیدگی شود مهمترین کاریکه مجلس‌شورای ملی‌باید رسیدگی نماید و درآن جای هیچ شك و تردیدی نیست همین قسمت بودجه است ولی بنده ازآنهائی هستم که معتقدم همیشه بایستی‌نظر با عمل تطبیق کند باز هم تا امروز در زندگی می بینم که نظررا نمیشود تطبیق با عمل کرد نظر این است که باید ۱۵ روز بعید نوروز مانده بودجه دولت طبق قانون اساسی باتمام تفصیل و ارقام آن بیاید به مجلس شورای ملی و در مجلس تصویب شود ومورد بحث ودقت واقع شود وقلم بقلم‌رسیدگی شود . دراین هیچ جای تردیدی نیست ولی آقایان بایدعمل راهم در نظر بگیرند بنده وقتیکه رفتم در کمیسیون بودجه نظارم همین بود که در جزئیات ارقام باید دقت کرد وازروی وجدان هر قلم را رأی بدهیم و الا رد کنیم ولی بعداً دیدیم که دولت بودجه‌اش‌را نیاورد (خشت اول گر نهد معمار کج تا ثریا میرود دیوار کج) همیشه ترتیب اینطور بوده‌است که بودجه‌هارا دیرمیآوردند به مجلس و تأخیر زیاد میشده است حالا ماه چهارم و پنجم سال است که بودجه کشور آمده و البته چندی وقت لازم بود که در کمیسیون دقت شود و در اقلام و ارقام آن توجه شود ماهها وقت لازم بود تارسیدگی شود ما برای امسال یعنی سال ۱۳۲۳ یك ترتیب بین بینی داده‌ایم نه مثل سالهای گذشته که جف‌القلم بپذیریم بلکه آن منظوری که ما داریم و آرزوی ما است که انشاءالله در مجلس چهاردهم عملی بشود و تا آخر سال‌هم به نتیجه برسیم این است که ما آمدیم این قاعده‌را ایجاد کردیم که آقایان بما که نمایندگان مجلس و نماینده ملت و منتخب خود آقایان‌هستیم اعتمادی بفرمایند و آن اعتماد هم اعتمادقطعی بدون حق مداخله نبود . ما گفتیم اقلام ضروری کشور را بپذیریم تا بجریان امور سکته ای وارد نشود بعضی از ارقام اضافی‌را پذیرفتیم تا تعیین تکلیف قطعی بودجه درخود مجلس شورای ملی بعمل بیاید ضمناً اقلام مربوط بکارهای مفیدهم قابل پرداخت باشد . البته در این کشور اشتباهات زیاد شده است این‌هم شاید خدای نکرده اشتباه باشد حالا بسته بنظر خود مجلس است . حالا چون آقایان نظر سیاست کلی را فرمودند بنده عرض میکنم نظر اساسی ما چه بود ؟ این بود که در ضمن تحقیق و تدقیقی که در اقلام جزء وزارتخانه‌ها میشود یك فکر اساسی هم برایشان بکنیم که اگر توانستیم دولت را ملزم کنیم برای سال آینده مطابق قانون ۱۵ روز به آخر سال مانده بودجه سال آینده را بیاورد و روی این مطالعاتی که حالا ما داریم میکنیم بودجه سال ۱۳۲۴ مطابق با مقصود باشد و جز این عمل‌هم که بنده عرض‌میکنم چارهٔ نداردااینها یادداشت‌میشود ثبت میشود و بیشتر از یادداشت رقیب و عتید هم در کتاب آدم ثبت و یادداشت می کنند بنده میگویم اگر ما بخواهیم برویم روی بودجه های جزء تا آخرسال کار داریم وطول خواهد کشید روی بنده سیاه ولی این عمل اینطور خواهد شد حالاهم ما نظری نداشتیم ما گفتیم که رقمهای کلی را تصویب کنیم روی‌بودجه کلی که دولت آورده‌است واین مخالفت

قانونی هم ندارد و تازگی هم ندارد بعقیده شخصی بنده هم مخالف قانون اساسی هم نیست کمیسیون میخواهد بانظر نمایندگان مجلس روی این اجازه کار کند که بودجه های تفصیلی تا آخر سال بیاید و ترتیبی که در گزارش کمیسیون رسیده بتصویب قطعی مجلس برسد فرمودند چه فایده دارد اگر تا آخر سال بیاید فایده اش این است که در سال آینده روی زمینه این بودجه بدون عجله وشتاب میتوانند بودجه صحیح را سروقت از دولت وقت بخواهند وحتماً این عملی خواهد شد ولی اگر باز اینطور عمل نکنند بودجه سال دیگر ۶ ماه بعد از سال خواهد رسید وباز موفق بانجام این عمل نخواهیم شد حال خودتان میدانید .

بعضی از نمایندگان ـ مذاکرات کافی است .

رئیس ـ آقای صفوی .

صفوی ـ بنده موافقم .

رئیس ـ آقای دکتر معظمی .

دکتر معظمی ـ بنده موافقم .

رئیس ـ آقای نجومی .

نجومی ـ بنده مخالفم .

رئیس ـ بفرمائید .

نجومی ـ اولاً خود آقای مخبر کمیسیون بودجه مقام وزارت را داشته اند وچندین مرتبه هم بودجه را تنظیم کرده اند چند دوره هم وکیل بوده اند وبنظر بنده خیلی هم خوب دفاع میکنند حالا نروند سراغ کلمه دفاع که چون مخبر هستند دفاع بکنند ، خیر بروند سراغ اینکه یکنفر وکیل هستند و وظیفه وکالتی را انجام میدهند بنده اطمینان دارم که ایشان حتماً دفاع می کنند از یك جریانی که بر خلاف عقیده شان هست و حتماً دارند دفاع میکنند .

فاطمی ـ از کجا میدانید ؟ هیچ اینطور نیست .

نجومی ـ آقای دکتر شفق فرمودند چون خشت اول بنارا کج گذارده تا آخر کج میرود خوب شما بیائید خشت اول را راست بگذارید بنده اظهار معلوماتی نمیکنم ولی آشنا هستم که هر وقت خرج را که میخواهند بکنند مجلس را در فشار میگذارند وتهدید میکنند که چرخها خراب است بیائید تصویب بکنید تا کار هاراه بیفتد واز همین صحبتها نتیجه این شد که چیزیکه مجلس منظور دارد عملی نمیشود وبودجه تفصیلی جزء بجزء نیاید تا انجام کار که چرخها نخوابد پس یك ضرر میکنیم یعنی آن یك دوازدهم و دو دوازدهم را میگذرانند و میروند روی این موضوع که کمیسیون بودجه دارای اختیاراتی باشد من گمان نمیکنم که اقتضا داشته باشد بعلاوه یك روزی هست که باید یك خرجی بشود و آن خرج پیش بینی شده و آن خرج هم شده حالا آن خرج مقتضی نبوده نباید بشود ویك خرج لازمتری باید بشود خود آقا که سابقه دارند وقتیکه شما دارید تصویب میکنید و درحالیکه پول دارید خرج لازمتر را بکنید چرا مجلس باید این کار را بکند ؟ آقایان نمایندگان اقلا اجازه بدهند که اگر من ذی فنون نباشم در یك قسمت اجازه بدهند ذی فن باشم اداره تلگراف را آقایان همه شان با آن سروکار دارند تلگرافخانه دارید تلگرافخانه یك وزارتخانه ایست که مورد توجه همه آقایان است همه آقایان با آن کار دارند این رقم رفع احتیاجات عامه را نمیکند در حالیکه محتاج عامه است و بیك اصلاحی محتاج است تلگرافخانه در درجه اول سیم لازم دارد کارگر فنی لازم دارد اعتبار سیم کش لازم دارد و بعد سایر لوازم دیگر شما ملاحظه بفرمائید که چقدر است اعتبارات آن که در این فصل که تابستان است و باید انجام بشود در این بودجه رعایت بشود که آن خرجهائیرا که دارد در این فصل بتواند بکند وقتیکه شما یك دوازدهم یك دوازدهم تصویب کردید همانطوریکه پارسال کردید اگر امسال همانطور بکنید دیگر آن خرجهای لازمتری را که امسال باید بکنند نمیکنند پس باید برخلاف پارسال باشد که خرج لازمتر را بکنند اما وقتیکه $\frac{1}{12}$ تصویب شد دیگر باید همان مخارج پارسال را بکنند پس این عیب را کمیسیون بودجه چه جوردر نظر گرفته است که رفع کند خود این یك باب علتی است و بعلاوه کمیسیون اصراری نداشته باشد که اختیار این را محدود بخودشان بکنند و من تعجب میکنم دولت چطور راضی میشود و چطور می تواند کار خودش را

بکند ؟ بنده تصور میکنم اگر $\frac{1}{12}$ تصویب بشود و بگویند چرخها خوابیده است وعجالةً براه بیفتد این بصلاح مملکت است و این بهتر از این است که یك اختیاری بکمیسیون بودجه داده شود . این اختیار بضرر مملکت است وبودجه کشور را کمیسیون بودجه نمیتواند رسیدگی کند نمیتواند اقلام بودجه را تحت دقت قرار دهد باید آن راپورتهائی که داده شده است زودتر بیاید بمجلس و الا با این ترتیب بنظر بنده مطابق تجربه‌ای که خود بنده دارم ضرر دارد و فایده ندارد .

فاطمی (مخبر کمیسیون بودجه) ـ بنده اذعان میکنم که اگر خودم میخواستم از لایحه‌ای که آورده ام دفاع بکنم بهتر از این دفاعی که آقای نجومی فرمودند نمیتوانستم بکنم برای اینکه تمام دلایلی که بر له این لایحه بود در ضمن مخالفتشان فرمودند یك نکته‌ای که شاید اسباب اشکال بود این بود که فرمودند تأخیری در بودجه های جزء شده خیال میکنم اگر گزارش را کاملاً مطالعه میفرمودند ملاحظه میفرمودند که بودجه های جزء به مجلس خواهد آمد

نجومی ـ کی ؟

فاطمی ـ بنده بآقایان اطمینان میدهم ووعده قطعی میدهم که یك ماه طول نکشد مخصوصاً بودجه‌ای که زودتر میآید به مجلس بودجه وزارت پیشه و هنر خواهد بود که الآن سوکمیسیونش کارش تمام شده است اما اینکه فرمودند کمیسیون بودجه حقی ، اختیاری از مجلس نخواهد میخواهم عرض کنم اولاً کمیسیون بودجه این حق را دارد که بودجه هر وزارتخانه را یك چیزی را از یك جائی کسر کند و این اصولاً مانعی نداشت ولی ما حق نداشتیم که اضافه کنیم حالا اگر آقایان موافق هستند واگر مایل باصلاحات هستند و میخواهند که یك بودجه مرتبی برای مملکت داشته باشند راهش این است که این موافقت را بفرمایند و بعد هم آن بودجه را که ما مطالعه کردیم میآید به مجلس وبرای تصویب قطعی بعرض آقایان میرسد اگر آقایان قبول نمیکنند بنده از طرف ۱۷ نفر رفقای خودم عرض میکنم حرفی نداریم میفرمایند بودجه راهمینطور چهاردیواری میآوریم به مجلس بنده برای امتحان یك بودجه دفتر نخست وزیری و دفتر مخصوص را میآورم به مجلس آنوقت آقایان ملاحظه خواهند فرمود که چقدر دوچار اشکال خواهند شد فرمودند که راجع بآذربایجان نمایندگان آذربایجان در کمیسیون نیستند بنده خیلی متأسفم که چرا از نمایندگان آذربایجان که یك استان بزرگی است نماینده در کمیسیون نیست ولی مانعی ندارد کمیسیون یك کمیسیونی است که همیشه درش بازاست وهمه آقایان نمایندگان میتوانند همیشه بیایند در کمیسیون و نظریات خودشان را در کمیسیون بودجه بفرمایند این بهتر است یا اینکه در توی مجلس که معلوم نیست ازاین طرف و آنطرف چه نظری پیدا خواهد شد اختیاراتی راهم که کمیسیون خواسته است اختیارات فوق العادهٔ نخواسته است تقاضایش این است که اگر کمیسیون بودجه تشخیص داد که درفلان قسمت اقتصادی و اداری چیزی را نداشت بتواند حذف کند وگزارش هر قسمت را جدا جدا و جزء بجزء بیاورد بعرض مجلس برساند اما اینکه فرمودند دولت دراین باب چه میکند عرض کردم که این گزارش پیشنهادی دولت نبوده است دولت پیشنهادش همان بود که اول آورده بود به مجلس این را کمیسیون ازنقطه نظر اینکه بودجه صحیح نوشته شده باشد و پایه بودجه کلی برای سال آینده باشد آورد و گزارش آنرا تقدیم کرده است حالا میفرمایند نظری نداریم ما هم خیلی متشکریم که آقایان میخواهند بااعضاء کمیسیون بودجه وبا اشخاصیکه ذی نفع هستند بیشتر مواجه شوند اقلامی که کمیسیون بودجه میخواهد کسر میکند جزیك اشکال ویك زحمت نتیجه دیگری ندارد حالا هرطور که آقایان بخواهند رفتار میشود ما مطیع مجلس هستیم . (صحیح است)

رئیس ـ آقای فرخ

فرخ ـ فرمایشات آقایان ازنقطه نظر مخالف و موافق البته قابل دقت است ولی یك موضوع را ما باید دقت کنیم و آن این است که بودجه مملکت مربوط است باقلام خرج و یك عملیاتی را که آقایان وزراء باید اجرا کنند دراین عملیات نمایندگان حق دارند اظهار نظر کنند ونظر خودشان را

بگویند مثلاً الآن می بینیم درفلان وزارتخانه یك کسی‌را رئیس میکنند میآیند میگویند رئیس کابینه البته مطابق قانون انتخاب رئیس کابینه با وزیر است ولی بعداز۱۵ روز دیگر همان شخص مدیر کل میشود در صورتیکه مدیر کل باید ۲۴ سال سابقه خدمت داشته باشد واگر لیسانسیه باشد ۱۲سال‌خدمت‌لازم‌است‌اینهانکاتی‌است که بایددرموقع بودجه مذاکره شود واین قضایااصلاح شود مابعنی‌هروکیلی‌شخصاً موظف‌است‌که این اموررا یکی‌یکی‌عقیده خودش‌رادرمجلس بگوید وماوکیل درتوکیل نیستیم‌که بیائیم بگوئیم کمیسیون بودجه مأموریت دارد که در بودجهٔ هر وزارتخانه دقت کند مطالعه کند خلاصه کند دولوپه کند و بعرض مجلس برساند اگر ما اختیار بدهیم بکمیسیون بودجه که هر کاری که میخواهد بکندپس مسئولیت ما کجااست ماوکیل درتوکیل نیستیم وحق نداریم این کاررا بکنیم و باید بودجه‌جزء بیاید بمجلس ومورد رسیدگی قرار بگیرد .

فاطمی ـ سابقه ندارد .

مهندس فریور ـ سابقه‌اش بی‌ربط است .

فرخ ـ اما راجع بمالیات مالیات‌ها هر کدام یك قانونی دارندالبته‌وصول‌را بایداجازه‌بدهند واجازه داده است‌مجلس و البته یك قانون مخصوصی هم دارد و وصول هم میشود و این قسمتیکه آقای‌ملك‌مدنی‌فرمودندیایکی‌از آقایان‌دیگر‌راجع بعایدات‌برنج اتفاقاً چهارصد میلیون ریال یعنی چهل‌میلیون تومان ادارهٔ‌برنج ضرردادهاست‌ازاصل‌بودجهٔ دولت.(امینی ـ اشتباه است) اگر آقایان خبر ندارند مطلع باشند اشتباه نیست بنده اطلاع دارم (امینی ـ چراضرر داده است ؟) بنده حالا وقت مجلس را نمیگیرم کمیسیون بودجه بعقیدهٔ بنده باید بودجه ها را یکی یکی به‌بیند و مطابق اصول مشروطیت بیاورد بمجلس و مجلس روی بودجه مذاکره کند اظهارنظر کند و رأی بگیرند و جز این عمل هر عملی که بکند برخلاف اساس مشروطیت و برخلاف وظیفه یك نفر نماینده است که ما رفتار کرده‌ایم.

رئیس ـ آقای صفوی

صفوی ـ متأسفانه تمام آقایان نمایندگان توجه لازم‌را که باید بگزارش کمیسیون بودجه بکنند نکرده‌اند تقریباً درحدود یکساعت ونیم وقت مجلس صرف مذاکره و بحث در اطراف این گزارش شده است وحال آنکه این منظوری را که آقایان دارند همان نظر را کمیسیون بودجه داشته است .

فرهودی ـ نیست آقا .

صفوی ـ حالا تشریح میکنم توجه بفرمائید آقای فرهودی خواهش میکنم توجه بفرمائید گزارشی چاپ‌شده است تاریخ چاپ آن ۷ مرداد است حالا اگر آقایان‌مطالعه نفرمودند تا امروز که ۱۹ امرداد است .

فرهودی ـ ماحق‌نداریم‌چنین اختیاری‌را به کمیسیون بودجه بدهیم (زنگ رئیس)

صفوی ـ توجه بفرمائید بنده عرایضم که تمام‌شدتشریف بیاورید پشت تریبون بفرمائید بودجه‌ها آمده است درحدود یکهفته ده روز است که بودجه ها آمده است بمجلس کمیسیون بودجه درتمام این مدت که آقایان ییلاق‌تشریف برده بودید تا ۲ ساعت بعد از ظهر مشغول رسیدگی بوده است (یکی از نمایندگان ـ کی به ییلاق رفته است) بنده نمیخواهم اسم ببرم در هر صورت کمیسیون با کمال دقت بتمام بودجه‌ها رسیدگی میکند و سو کمیسیونهائی‌تشکیل شده‌است‌برای‌رسیدگی ببودجه‌های هریك‌ازوزارتخانه ها و این سو کمیسیونها باحضور وزیر و با حضوررئیس‌حسابداری وزارتخانه هرروز با کمال‌دقت‌تمام اقلام را رسیدگی‌میکنند حالا به‌بینیم‌کمیسیون‌بودجه چه‌گزارشی داده است‌اختیاری نمیخواهد این لایحهٔ بودجه نیست کمیسیون بودجه چه گفته است ؟ راجع بدرآمد مینویسد اعتبارات اضافی که‌در بودجهٔ سال ۱۳۲۳ پیش‌بینی شده است و تأخیر تصویب آنها ممکن است مضر باصلاحات کشور باشد پس از تصویب کمیسیون بودجه درحدود اعتبارات پیشنهادی دولت قابل پرداخت است یعنی‌چه؟ وزارت‌بهداری آقای دکتر کشاورز آمده است پیش بینی کرده است برای بهداری تمام کشور

۲۴ آمبولانس بخرد که این آمبولانس ها سیار باشد و برود باطراف کشور که‌باطبیب‌وداروهای‌لازم‌باتمام‌احتیاجات‌همه‌جا این آمبولانسهارابفرستند واگر دریك‌جا یك‌مرضی پیداشدو یك‌اپی‌دمی‌بروز کردبفرستند این‌اعتبارش‌پیش بینی‌شده‌است اگر اعتبارش بیاید بمجلس این شاید۳ماه ٤ماه ٥ ماه طول بکشداینجا پیش بینی کرده‌اند که اگر یك اعتباری از این جهت بود یا راجع به وزارت فرهنگ بود آن پیشنهاد و اعتبار در حدود پیشنهادی دولت تصویب شود و اجرا شود واگراین‌قبیل اعتبارات تصویب نشود ممکن است که‌ضررش بیشتر باشد من‌جمله یکی از همین قسمت‌ها قرنطینهٔ جنوب است قرنطینهٔ عباسك است پارسال۸۰هزار تومان دولت‌اعتبار داد برای خرید مصالح برای ساختن قرنطینهٔ عباسك که‌یك محل مرزی است اگر خدای نکرده یك اپی‌دمی بروز کند ما قرنطینه نداریم مثل غرب درآنجا در سال گذشته در جزو بودجه۸۰هزار تومان‌اعتبار داده شده است که قرنطینهٔ آنجا را بسازند و از این ۸۰هزار تومان آهن وسیمان خریداری شده است٤٥٠ کیسه سیمان . والآن که ماه پنجم سال است در کنار دریا دارد یواش یواش در اثر رطوبت سنگ میشود اگر پیش‌بینی نکنند ٥٠هزار ریال برای تکمیل ساختمان آن این۸۰هزار تومان‌هم از بین خواهد رفت همانطور راجع بسایر قسمت‌ها که اگر نشود آن خرجهائی که سابق شده است ازبین میرود وبکلی هدر رفته است . . .

دکتر کشاورز ـ امااین دورقم درمقابل آنچه که‌خرج بیهوده میشود چیزی نیست .

صفوی ـ خواهش‌میکنم که بعد ازبنده تشریف‌بیاورید جواب بدهید اما در قسمت ج تصور میکنم که این عبارت فارسی است : بکمیسیون بودجه اجازه داده میشود که در بودجه‌های‌تفصیلی پیشنهادشده ازطرف دولت جرح وتعدیل های لازم را بنماید . . .

فرخ ـ برای چه ؟

صفوی ـ برای اینکه صورت ریزش را بیاوریم که آقا تصویب کنید که اگر دریك وزارتخانه چهار مدیر کل بود بتوانیم بگوئیم مطابق تشکیلاتی که‌لازم است یك مدیر کل بیشتر لازم نیست یا فلان اداره زیاد است در هر حال بودجه هر وزارتخانه تحت یك مادهٔ واحده باصورت ریزش خواهد آمد به مجلس وهرطور آقایان میخواهند تصویب میفرمایند الآن‌بودجه وزارت داد گستری‌دوازده‌روزاست درکمیسیون مطرح‌است‌قسمت‌تشکیلات‌طهران‌تمام‌شده‌وقسمت شهرستانها هم‌تمام شده است واعتبارات آن فقط مانده است وبنده‌تصور میکنم‌تااول هفته‌آینده به‌مجلس بیاید وهمینطور بودجه‌های وزارتخانه‌های‌دیگرهم بتدریج تمام میشود و گزارش هریك می‌آید بمجلس شورای ملی باریز ضمیمه و این تقاضائی که شده است برای‌این است که ما بتوانیم این کار را انجام‌بدهیم ودوماه وسه‌ماه‌هم‌طول نخواهد کشیدبااین سو کمیسیونهائی که انتخاب شده اند برای رسیدگی بودجهٔ هر وزارتخانه تا یك هفتهٔ دیگر یا دوهفتهٔ دیگر متدرجاً تمام بودجه هاپس ازاظهارنظر کمیسیون بودجه‌بصورت‌یك‌ماده واحده باصورت ریزش می‌آید به مجلس وبا این ترتیب حقی از مجلس و شما سلب نشده است گزارش بودجه‌وزارت داد گستری زودتراز سایر بودجه‌ها چاپ خواهد شد وملاحظه خواهید فرمود که تشکیلات مرکز وشهرستانهاواعتبارات درآنجا کاملاً مشخص است و آقایان هم ملاحظه میفرمایند اگر تصویب کردید به مادهٔ واحده رأی میدهید و کارت سفید میدهید و این جا کمیسیون بودجه اختیاری نخواسته است و سلب حقی از مجلس نکرده است و نگفته است وقتی ما بودجهٔ را تصویب کردیم قانون است کمیسیون گفته است که ما بودجه‌ها را درش‌دقت میکنیم وتصویب می کنیم وتا دوساعت بعد ازظهر هم می‌نشینیم وبعد از تصویب کمیسیون هریك از بودجه ها را با یك گزارش وصورت ریزمیفرستیم بمجلس البته آقایان حق دارند دقت کنند ومطالعه کنند کم کنند ولی حق‌ندارند اضافه کنند این‌اجازه رافعلاً کمیسیون بودجه خواسته‌است که‌اگریك‌مخارج‌زائدی‌بودو کم کردبتوانددر قسمت‌مخارجی که لازم است اضافه کند و این تقاضای کمیسیون نباید اسباب نگرانی برای آقایان باشد اعضاء کمیسیون هم از

رفقای شما هستند و همانطور که آقای فاطمی فرمودند بنده هم خواهش میکنم از آقای اسکندری که در مذاکرات و نظریاتشان رعایت رفقای خودشان را بفرمایند برای اینکه ما هم از رفقای شما هستیم ما هم همان علاقه راداریم که آقایان دارند منتهی این بودجه‌های تفصیلی اگر بهمان صورت به مجلس بیاید با ترتیبی که در مجلس هست نخواهد گذشت کمیسیون بودجه مطالعه کافی در بودجه‌ها میکند وبصورت یك مادهٔ واحده به مجلس گزارش میدهد و در مجلس بآن ماده واحده رأی داده میشود .

بعضی ازنمایندگان ـ مذاکرات کافی است .

رئیس ـ دو پیشنهاد رسیده است یکی خروج ازدستور و یکی هم کفایت مذاکرات .

امینی ـ با این همه مذاکرات خروج از دستور دیگر چه چیز است ؟

مهندس فریور ـ بنده پیشنهاد کرده‌ام توضیح خواهم داد

رئیس ـ پیشنهاد آقای فریور :

پیشنهاد میکنم گزارش کمیسیون بودجه از دستور خارج شود .

مهندس فریور ـ عرض کنم در کلیات مسئله خیلی مذاکره شد و رویهمرفته در ضمن مذاکرات چیزی که بنده استنباط کردم این بود که تمام بودجه های تفصیلی اعم از قسمتهای اداری و اقتصادی به کمیسیون بودجه مجلس داده شده است (فاطمی ـ اقتصادی نیامده است) اگر اقتصادی هم نیامده است نتیجه‌اش یکی است حالا اجازه بفرمائید استدلال کنم که چرا بنده پیشنهاد کردم این موضوع ازدستور خارج شود . توضیحاتی که آقای صفوی دراین مادهٔ واحده فرمودند بسیار صحیح است ولی از مجموع بیاناتشان و این مادهٔ واحده یك نتیجه عاید میشود و آن این است که مجلس حق میدهد به کمیسیون بودجه که بودجه‌ها را تصویب کند و اصلاحاتی که لازم است بکند و یك اعتبارات اضافی را تصویب کند قبل از اینکه بنظر مجلس رسیده باشد و این حق توکیل غیر است که مانداریم وهیچ موضوعی ندارد که داشته باشیم مگر اینکه رفراندم کنیم واز مردم بپرسیم که آیا بما حق میدهید که حق خودمان رابغیر واگذار کنیم یا خیر این حق را که فعلاً نداریم . اما موضوع لایحه قسمت (ج) بسیار صحیح است وچیز جدیدی نیست (محمد طباطبائی ـ آن قسمت هم مخالف قانون اساسی است) امان از قسمت (د) و آن مادام . این مادام نتیجه‌اش این میشود که تا آخر سال بودجه همانطور بصورت یك دوازدهم یک دوازدهم خواهد بود برای اینکه این جا میگوید : مادام که بودجه های جزء هر وزارتخانه مطابق بند ب و ج بتصویب مجلس شورای ملی نرسیده هزینهٔ کشور بر طبق قانون دو دوازدهم مصوب قابل پرداخت خواهد بود . این مادام موجب خواهد شد که اعتبارات بودجه‌ها بصورت یك دوازدهم تا آخر سال داده خواهد شد و خودتان هم در کمیسیون بودجه تصویب میکنید و بنده خیال نمیکنم که هیچوقت صورت ریز بودجه ها به مجلس بیاید و آنچه که بنده میشنوم با وزارت دارائی هم راجع باینموضوع اختلاف نظری هست آقا الآن شما میگوئید بودجه‌های تفصیلی آمده است برای این ماه هم که لنگ نیستید برای ماه دیگر هم که لنك نیستید آقایانیکه اینطور پشتکار دارند ییلاق تشریف نمیبرند تا دو ساعت بعداز ظهر مینشینند زور بیاورند در این چهل وپنج روزی که وقت دارید بودجه را بیاورید به مجلس و مجلس هم تصویب کند (بعضی از نمایندگان ـ فقط تا آخر این ماه اعتبار هست) آنهم اهمیت ندارد یك دوازدهم دیگر هم درك آنرا هم تصویب می کنیم با این ترتیب یکدفعه ما را محدود نکنید بودجه ها را در اینمدت در کمیسیون مطالعه بفرمائید و گزارش آنرا به مجلس بدهید و مجلس هم تصویب کند الآن که بودجه‌ها همه آمده است در قسمت اقتصادی هم که وعده داده شده است در آتیه نزدیکی بیاید آن آتیه نزدیك راهم ازدولت بخواهید که نزدیکتر کنند خاطر ما راهم آرام کنید که وقتی بودجه آمد به مجلس لیطمئن قلبنا رأی بدهیم .

رئیس ـ آقای هاشمی مخالفید ؟

هاشمی ـ بلی . عرض کنم بنده هیچوقت تعصب این را

ندارم که حتماً یك قانون ومادهٔ واحدهٔ که میآید به مجلس بفشار از مجلس شورای ملی بگذرد مصلحت هست میگذرد مصلحت نیست نمیگذرد پس هیچکدام این همهمه ها و سروصدا های ما شاید مورد زیادی نداشته باشد اما این که آقای فریور پیشنهاد فرمودند از دستور خارج شود این خوب نیست برای اینکه الآن دو ساعت وقت مجلس صرف اینکار شده است آنوقت بیائیم اینکار را ول کنیم ؟ این معقول نیست باید نتیجه گرفته شود . اما اینکه آقایان میفرمایند با تصویب این گزارش مشروطه را از بین میبرید ، خلاف قانون اساسی است ، بنیاد حکومت ملی متزلزل میشود این را هم نمیدانم چرا آقایان میفرمایند این چیز تازه‌ای نیست بکمیسیونهای مجلس اختیارداده میشود که فلان کاررا بکنند یا فلان چیز را اصلاح کنند این هم یك چیز تازهٔ نیست اصلاح بودجه است باید آقایان قدری توجه بفرمایند اصل حکمیت کردن درهرموضوعی فرع توجه کردن و بعد تعقل کردن است . همهٔ ما تصدیق داریم که بودجهٔ مملکتی ما سالها است که در یك حال راکد بی اساسی باقیمانده است یك اداراتی هست بدون اینکه لازم باشد مبالغی صرف نگاهداری آن ادارات میشود ویك تشکیلات لازمی هست که باید داده شود وما نداریم خیلی جاها هست که لازم است مثلاً دادگاه در آنجا تشکیل شود نداریم پس باید این اصلاحاتی که لازم است در بودجه بعمل آید واین خرجی که میشود واقعاً مطابق آنچه که صلاح مملکت است بمصرف برسد بالاخره اینکاررا چطور باید کرد ؟ فرع بر این است که یك مرکز صلاحیت داری بایك دقت کاملی دراین بودجه مطالعه کند و رسیدگی کند قسمتهائیکه زائد است حذف کند قسمتهائیکه لازم است ضمیمه کند اگر میفرمائید آن مرکز مجلس شورای ملی است بنده هم تصدیق دارم ولی آیا نسبت به یك مملکت عریض و طویل که تشکیلات مخصوصی دارد میشود در هر دستگاه و هر اداره‌اش وارد شد در مجلس و دید که قابل قبول هست یا نیست ؟ وبقول آقای دکتر زنگنه برای هرقسمت کوچك چندین ساعت وقت صرف میشود و چهل ، پنجاه پیشنهاد میرسد و در هر پیشنهاد مخالف وموافق باید صحبت کند بااین وضع تصور نمیکنم تمام قسمتها باآن تفصیلاتی که دارد از مجلس بگذرد خوب امروز مرکز صلاحیت دار این کار کمیسیون بودجه است که این زحمت را قبول کرده است و مشغول رسیدگی است رسیدگی میکند و آن صورت هم که قطعیت ندارد میآید به مجلس شورای ملی اگر بنظر آقایان آمد که درست است تصویب میفرمایند و موافقت میفرمایند و الا هر جرح و تعدیلی که لازم باشد در مجلس میشود و اگر بخواهند تمام جزئیات را بیاورند به مجلس نمیشود بنده عرض میکنم کمیسیون نظر آقایان نمایندگان را نسبت به ایالات و ولایات نسبت به حوزه های مختلف و احتیاجات آنها البته مورد توجه قرار میدهد و راه حل اینکار این است که اینکار در کمیسیون انجام شود با وجود این اگر مجلس موافق نیست ردش میکند والا این یك چیزی نیست که قابل این مذاکرات باشد ما در مجلس اظهاراتی میکنیم که تماشاچی ها و غیر ذلك خیال میکنند که وکلا در کمیسیون بودجه جمع شده‌اند و یك خیالاتی دارند خیالات عجیب و غریبی دارند خیر این چیز ها نیست نباید القاء سوء ظن در مردم بکنید یك عدهٔ حاضر شده‌اند و روزی چهار پنج ساعت وقتشان را صرف میکنند و دقت میکنند دیگر لازم نیست که آنها را تخطئه بکنیم .

رئیس ـ رأی میگیریم به پیشنهاد آقای فریور راجع بخروج از دستور آقایان موافقین قیام فرمایند . (عده کمی قیام نمودند) تصویب نشد . رأی میگیریم بکفایت مذاکرات...

دکتر کشاورز ـ بنده مخالفم با کفایت مذاکرات

رئیس ـ آقای نبوی پیشنها داده اند توضیح بدهند بعد.

نبوی ـ جای خوشوقتی است که امروز دو ساعت و نیم بظهر مجلس تشکیل شده یعنی درست در همان ساعت مقرر تشکیل شد وباید در آتیه هم مجلس همیشه در اینموقع رسمی شود در این دوساعت ونیم در این موضوعی که مطرح است زیادصحبت شد آقایان موافقین ومخالفین استدلالات خودشان را کردند ومقصود زاین توضیحات این بود که ذهن آقایان

حاضر شود نسبت باین موضوع و فعلاً بحد کافی مذاکره شده است و بنده‌هم از مخالفین اینموضوع بودم ولی با توضیحاتی که سایر آقایان فرمودند از تذکراتی که لازم است بنده صرف نظر میکنم وباین جهت پیشنهاد کردم مذاکرات کافی است واگر صحبت‌های لازمی هم باشد درپیشنهادها خواهدشد.

رئیس ـ آقای فرهودی بااین پیشنهادمخالفید بفرمائید.

فرهودی ـ عرض کنم نتیجهٔ عملی این لایحه این است که در قسمت عوائد و مخارج بودجه با دوساعت مذاکره بودجهٔ یکسال را ما تصویب کنیم صورت ظاهر این گزارش یك تبصره‌هائی است ویك بندهائی است باسم اختیار کمیسیون بودجه ولی درحقیقت بودجهٔ مملکتی است بدون اینکه یکرقم درش باشد و این از عجایب است که ما داریم بودجه را تصویب می کنیم بدون اینکه یك رقمی درش ذکر شود وعجت‌تر آنکه بودجه مطرح است و آقایان وزراء نشسته‌اند وهیچ حرفی نمیزنند بنابراین بنده معتقدم که مذاکرات کافی نیست و آقایان مخالفین باید صحبت کنند ونظریات خودشان را بگویند.

رئیس ـ آقایانی که با کفایت مذاکرات موافقند قیام فرمایند (عده کمی قیام نمودند) تصویب نشد. آقای دکتر معظمی.

دکتر معظمی ـ موافقم.

رئیس ـ آقای نراقی

نراقی ـ مخالفم

رئیس ـ بفرمائید.

نراقی ـ تصویب بودجه و گذراندن بودجه یکی از اساسی ترین کارهای مجلس شورای ملی است و بنده تعجب میکنم لزبعضی آقایان رفقا که یکی دوساعت که صحبت میشود خسته میشوند وپیشنهاد کفایت مذاکرات میکنند درصورتی که بودجه مملکتی متضمن تمام اصلاحات مملکت است وهر نظریهٔ اصلاحی وتقاضائی را که نمایندگان مجلس شورای ملی راجع باصلاحات هر قسمتی دارند ممکن است رعایت کرد، همهٔ تعدیاتی که ازعمال دولت نسبت بمردم میشود درضمن تصویب بودجه ممکن است از آن جلوگیری کرد وبا گفتن چند کلمه مکرر نمیشود گفت بودجه خلاص شده است و باید تصویب کرد اگر ده جلسه وقت مجلس شورای ملی صرف بحث در اطراف بودجه بشود زیاد نیست همهٔ قوانینی که میگذرد مشترك است بین مجلس شورای ملی ومجلس سنا غیر از بودجه که اختصاص بمجلس شورای ملی دارد و باید درش بحث کافی بشود اگر آقایان نمایندگان با یك انحصاری مخالف باشندجای مخالفتش وجای مذاکره‌اش موقع طرح بودجه‌است واگر بایکی ازوزارتخانه‌ها رضایت ازطرز عملش ندارند موقع اصلاحش درموقع طرح بودجه است وهمینطور هر نظر اصلاحی هریك از آقایان نمایندگان داشته باشند میتوانند آن نظر اصلاحی خودشان را درموقع طرح بودجه اظهار کنند وخیلی اسباب تأسف است که طرح بودجه فقط منحصر شده است به گفتن چند جملهٔ مکرر و خود دولت‌هم دفاع نمیکندومداخله نمیکنند. واز کارهای اساسی مجلس تصویب بودجه است و مهمترین کار اساسی دولت هم اجرای قانون بودجه است وبنده تصور میکنم اکثر آقایان با خیلی از انحصارات مخالفند وازطرحهائی که بمجلس تقدیم میشود برمی آید که بسیاری از انحصار ها با اوضاع فعلی مملکت نامساعد است و نتیجه بد داده است و خسارت زده است بمملکت و باید لغو شود و اگر این بودجه چهار دیواری تصویب شود اسباب تثبیت آن انحصارها خواهد شد مثلاً همهٔ آقایان تصدیق دارند که انحصار پنبه مضر بحال این مملکت واقع شده است و این محصول را از بین برده است و ما را مجبور کرده است که بااین فقر مملکت میلیونها پول صرف وارد کردن پنبه ازخارج بمملکت بکنیم وپنبه مورداحتیاج خودمان را از خارج وارد کنیم با تصویب این بودجه انحصار پنبه تثبیت میشود برای اینکه وقتی ارقام درآمد این انحصار را در جزء جمع بودجه آوردید و مخارج آنرا هم در نظر گرفتید و تصویب شد اگر بخواهیم انحصار پنبه را الغاء کنیم آنوقت دولت و نمایندهٔ کمیسیون خواهند گفت که نمیتوانید این انحصار را لغو کنید برای اینکه شما بموجب بودجه چهار دیواری این انحصار را اجازه داده‌اید و رقم

درآمدش جزء بودجه آمده است پس باید ارقام مربوط به انحصارهای فاسد را که همهٔ آقایان بفساد آن عقیده دارند و وتا بحال بدون جهت اجرا شده است و حالا هم ضررش مسلم است حذف کرد همینطور اول سال هیئت‌دولت حاضر وجناب آقای نخست وزیر و وزیر دارائی در پشت این تریبون قول دادند واطمینان دادند که امسال موجبات اجرای قانون تعلیمات عمومی را فراهم کنند ودردانش‌سرای عالی هم آقای نخست وزیر تعهد کردند وقول دادند که امسال قانون تعلیمات عمومی را اجرا کنند با وجود این تعهدات رسمی و قانونی معذلك از بودجه که داده‌اند اینطور معلوم میشود که امسال هم این قانون را اجرا نخواهند کرد آن موقعی که بودجه مملکت در حدود صدمیلیون تومان با دویست میلیون تومان بود بودجه فرهنگ دوازده میلیون تومان بود و حالا که بودجه رسیده است به‌هزار و کسری میلیون تومان بازدرهمان حدود است اینکه عرض کردم هزار و کسری میلیون تومان بودجه است همینطور است اقلام بودجه یك‌جا نیست که آقایان درست در نظر بگیرند از این هزار و کسری میلیون تومان سیصد و کسری میلیون تومان بودجه اداری است و باقی آن بودجه اقتصادی است وگرنه جمع کل بودجه درحدود هزار و کسری میلیون تومان است باوجود این قلم بزرگ بودجه فرهنگ در حدود همان بودجه پنج، شش سال قبل است و اجرای قانون تعلیمات عمومی امسال خیلی پول زیاد لازم ندارد بنده تحقیق کردم معلوم شد امسال با دو الی سه میلیون تومان میشود قانون تعلیمات عمومی را اجرا کرد ولی دولت بخل کرده است اغماض کرده است اگر میلیون هم کرده است بخل کرده است اگر وزیر دارائی کرده است بخل کرده است که در یك بودجهٔ هزار میلیونی نخواسته‌اند دو دو میلیون و کسری تومان ببودجه فرهنگ اضافه کنند و قانون تعلیمات را اجرا کنند و از ندادن این مبلغ جزئی از یك اصلاح کلی مملکت را محروم کردند در صورتیکه قانوناً ملزم بودند امسال تعلیمات عمومی را اجرا کنند در قانونی که گذشته‌است نوشته‌است که درسال ۱۳۲۳ بموقع اجرا گذارده خواهد شد روی این دلایل است که بنده عرض میکنم که باید اصلاحاتیکه درنظر است تکلیفش در این بودجه معلوم شود و انحصارهائی که لازم است لغو شود تکلیف آن معلوم شود واگر در این بودجه تکلیف آن معین نشود این بودجه چهار دیواری که گذشت فردا خواهند گفت که اصل درآمدش راشما تصویب کرده‌اید باید خرج آن داده شود ویکی هم چیزهائی که لازم است مثل اجرای قانون تعلیمات عمومی که امسال باید بموقع اجرا گذاشته شود وخرج زیادی هم نداشت وبرفرض اینکه دومیلیون سه‌میلیون تومان بر بودجه فرهنگ اضافه کنیم وازاین ادارات عریض و طویل کسر کنیم هیچکس در این مملکت و مجلس ناراضی نخواهد بود و اگر این اصلاح نشود گذراندن این بودجه چهار دیواری در این مجلس چهاردهم ضمیمه خواهد شد بسایر یادگارهای ما.

رئیس ـ چهار پنج نفر از آقایانی که اجازه خواسته‌اند باقیمانده اند و ضمناً پیشنهاد شده است که چون آقایان وزراء راجع بسؤالاتی که آقایان کرده‌اند مذاکراتی دارند بقیه مذاکرات این ماده واحده بماند برای جلسه دیگر. آقای طوسی هم در این زمینه پیشنهادی کرده اند خوانده میشود:

پیشنهاد میکنم بقیه مذاکرات مادهٔ واحدهٔ مطروحه به جلسهٔ بعد موکول گردد.

طوسی ـ این پیشنهاد توضیح زیادی لازم ندارد چون سئوالاتی از آقایان وزراء شده است و برای جواب حاضرند بقیهٔ مذاکرات مادهٔ واحده بماند برای جلسه بعد.

جمعی از نمایندگان ـ صحیح است ـ اشکالی ندارد.

رئیس ـ پس اجازه‌ها هم محفوظ میماند برای جلسهٔ بعد.

[۴ ـ تعیین روز استیضاح ازطرف آقای نخست‌وزیر]

رئیس ـ آقای نخست وزیر.

نخست‌وزیر ـ راجع باستیضاحی که آقای فرهودی فرمودند در موضوع راه آهن و سوء جریان آنجا دولت حاضر است جواب بدهد و از مجلس تمنا میشود که روز استیضاح را معین کنند که دولت برای جواب حاضر شود.

بعضی ازنمایندگان ـ سه شنبه .

بعضی دیگر ازنمایندگان ـ پنجشنبه .

رئیس ـ پنجشنبه بهتر است تا مجلس هم بتواند تبادل نظر لازم بکند (صحیح است) همان روز پنجشنبه آتیه برای استیضاح معین میشود .

[۵ ـ سئوال آقایان طوسی ودکتر رادمنش راجع به نفت و پاسخ آقای نخست وزیر]

نخست وزیر ـ سئوالاتی که آقای طوسی راجع به نفت و آقای دکتر مصدق راجع به پول و دکتر میلسپو کرده‌اند بنده حاضرم آن سئوالات را جواب بدهم .

دکتر رادمنش ـ بنده هم سئوالی راجع به نفت یکماه ونیم قبل کرده‌ام اجازه میفرمائید توضیح عرض کنم .

رئیس ـ سئوالات هم بماند برای جلسهٔ بعد .

بعضی ازنمایندگان ـ چرا بماند سؤالات حالا بشود .

حاذقی ـ سئوالی هم از آقای نخست وزیر راجع به موضوع فرخ‌زاد نراقی شده است که از قرار اطلاع اورا کشته‌اند این قسمت‌راهم جواب بفرمایند .

رئیس ـ آقای طوسی .

طوسی ـ بنده سؤالی از آقای نخست وزیر راجع به نفت کرده بودم که اگر برای جواب حاضر باشند عرض کنم.

نخست وزیر ـ بفرمائید .

طوسی ـ پاسخ پرسش بنده ازجناب آقای نخست‌وزیر راجع به کار نفت خیلی دیر شده اگر اعتمادهم بحسن نیت ایشان نمیداشتم بیمورد نبود حمل برسیاست استتار کرده باشم بلی سئوال بنده مربوط بامر مهم وحیاتی نفت باین نظر است که از توضیحات ایشان «البته توضیحاتی که شایسته یك دولت دمکراسی و علاقمند بهمکاری با مجلس شورای ملی است» بحقایق امور کاملا آگاه شویم بدانیم باچه کار غامض زیرزمینی وباچه سیاست پیچیدهٔ روبرو هستیم ملتفت باشیم که طرفهای ما سیاستمداران دنیا هستند از زیر زمینهای کشور ما بهتر ازخود ما آگاهند خلاصه در مقابل مسئولیت شدیدی که بنام نمایندگی داریم پیش خدا و وجدان ملوم نباشیم و چشم بسته بچاه نیفتیم اگر عرض کنم در سراسر ادوار گذشته مجلس و همین دوره ۱۴ و شاید بعدها هم کمتر کاری باین اهمیت داشته و خواهیم داشت مبالغه نخواهد بود معلوم است حسن سیاست ودقت در این امر نمونهٔ از رشد و دانائی وتوانائی مجلس ودولت خواهد بود نباید سهل‌انگاری شود قطعاً با کشف سرمایه های مکتوم کشور ما هم در صف اول کشورهای متمول قرارخواهد داشت این بیچارگی فعلی ما برای غفلت پیشینیان ما است سزاوار نیست بعد ازاین‌هم ناظر بدبختی‌ها باشیم ثروت عمده ما منابع و معادنی است که هنوز دست نخورده ودیگران بهتر ازخودما بآنها آگاه هستند وبهمین جهت‌از آخر دنیا بایران می‌آیندوازهرطرف باین ذخایر چشم دوخته اندعجالةً بیش از همه چیزموضوع نفت منظور نظرها است اهمیت نفت و تشکیلات مهمی که برای بدست آوردن این‌سرچشمه ثروت وقدرت بوده‌واخیراً هم اهمیت‌بیشتری بخود گرفته‌وفعالیت‌هائی که‌در این‌زمینه میشود کم و بیش مورد اطلاع همه است اگر بگویم یك قسمت‌از کشتارهاوخرابیهابرای بدست آوردن‌نفت و بیشتر از پیشرفتها وموفقیتها مرهون این‌شیئی بی بدل وباطلای سیاه است شاید مبالغه نباشد نفت مورداحتیاج‌مبرم سراسرجهان است اگرچه در دل اراضی‌زرخیزمابسیاری‌ازمعادن بی نظیر خوابیده و امید وارم اکتشاف و استخراج آنها در آینده نزدیکی با سرمایه و دست ایرانی‌صورت بگیردوهمهٔ‌ایران‌را مستغنی ومتمول سازد ولی‌حالا که موضوع نفت بزرگترین عامل مؤثر ترقی و سعادت جهان بجهات بارزی مورد نظر و فعالیت‌شده است با اطمینان به میهن پرستی وبصیرت آقای نخست وزیر لازم است بایشان یاد آوری شود که حق این بود از بدو امر وشروع‌بمذاکرات‌راجع به نفت‌مجلس‌شورای ملی‌را درجریان‌میگذاشتندوازجزئیات مذاکرات آگاه می ساختند مبادا قول و قراری بدهند و خدای نخواسته مجلس را در مقابل عمل انجام شده بگذارند و از این جهت با عدم موافقت مجلس و اشکالات شدیدی مواجه شوند بنده نمی خواهم از سوابق امور و خساراتیکه از ندانم کاریهای گذشته و گذشتگان متوجه کشور ما شده

صحبتی کرده باشم مجلس هم نمیتواند در این مورد حساس خونسرد و غافل باشد عقیده‌ام این است مادام که مجلس شورای ملی بجزء جزء و نکته به نکته مذاکرات آگاه نشود غیر ممکن است کوچکترین نظر مثبتی اتخاذ کنند بااین مقدمه سئوال میکنم و استدعا دارم تشریح بفرمایند جریان مذاکرات تا امروز روی چه پایه و اساسی با چه اشخاصی ودر چه زمینه هائی بوده مخصوصاً دو نفر آقایانی که مدتی است از امریکا وارد شده اند با چه عنوان و چه مقدمهٔ بوده است آیا مستقیماً بمنظور خودشان و برای اطلاعات بیشتری راجع به معادن نفت ایران است یابدعوت دولت وهمانطور که شایع است بسمت مستشار نفت استخدام شده‌اند ؟

اگر چنانکه عرض شد بمنظورخودشان تشریف آورده باشند قاعدةً بدون صحبت قبلی بادولت معقول بنظر نمیآید و اگر با سمتی استخدام شده‌اند چرا مجلس شورای ملی از وجود چنین مستخدمینی بی‌اطلاع‌است و عنوان مستشار بقول معروف قبل از اجازه و تصویب مجلس چه صورت قانونی دارد ؟

همچنین بحکایت مندرجات جرایدازکمپانیها و از کشورهای دیگرهم نمایندگانی به طهران آمده ومشغول مذاکره هستند این اشخاص کیها و از کجا ها هستند ؟ مذاکرات در چه زمینه هائی بوده است بکدام طرف های کشور وچه محلهائی نظردارند چه قسم امتیازی میخواهند مقصودشان امتیاز اکتشاف یا امتیاز استخراج و یا هر دو منظور است ؟

شرایطی که بادولت مذاکره کرده‌اند چه چیزهائی بوده و برای چه مدتی است ؟ آیا دولت اصولاً به تسریع عمل عقیده دارند یا بهتر میدانند تا پایان جنگ وموقع مقتضی و تجمع جواس‌ها تأخیر شود . فعلاً از جواب آقای نخست وزیر استفاده میکنم تا مجلس شورای ملی بیشتر بحقایق آگاه شوند و لدی الاقتضا نظریاتم را عرض خواهم کرد . ضمناً بنده میخواستم مطلبی را عرض کنم از قراری که گفته میشود گویا روزنامهٔ داریا برای اینکه راجع به نفت چیزی نوشته است موقیف شده است اگر این طور بوده است که بنده هم بروم یك فکری برای خودم بکنم و یك تکلیفی‌هم برای بنده معلوم‌کنند (خنده نمایندگان) نه‌واقعاً اگر این طور است اجازه بدهند بنده هم بروم یك فکری برای خودم بکنم .

رئیس ـ آقای دکتر رادمنش هم که درموضوع نفت سئوالی کرده‌اند اگر آقایان اجازه میفرمایند ایشان هم سئوالشان را بکنند که بعد یك جا جواب داده شود (صحیح است)

دکتر رادمنش ـ چون وقت ضیق است بنده به اختصار میپردازم . از چندی باین طرف همهٔ آقایان مطلع هستند که در جراید داخلی و خارجی مفصلاً راجع به نفت شرق و مخصوصاً راجع به نفت ایران نوشته و در جراید داخلی هم خواندیم که آقای دکتر میلسپو برای همین کار دو مستشار ازامریکا استخدام کرده‌اندومیخواهند راجع به نفت باآقایان مستشاران مشورت کنند و یك جریان دوم هم دیده میشود و آن مجالسی است که جناب آقای نخست وزیر در این هفته های اخیر دارند و از یکعده ازآقایان جلساتی تشکیل میدهند ومشورتهائی بهمان منظور که در روزنامه ها نوشته میشود میکنند و این جلسات هم گویا مربوط به نفت است وامیدوارم که این دوجریان یك جریان باشد وبنده خواستم عرض کنم که بنده ورفقایم بادادن امتیازات بدولتهای خارجی بطور کلی مخالفیم همان طور که ملت ایران توانست راه‌آهن را خودش احداث کند بنده یقین دارم که با کمك مردم و سرمایهٔ داخلی ما میتوانیم تمام منابع ثروت این مملکت را استخراج کنیم و شاید بتوانیم بموضوع بد بختی مردم این مملکت بهبودی بدهیم اگر فرض کنیم که این مورد مورد استثنائی است من تعجب ازعجلهٔ دراین قضیه میکنم که چراما دریك چنین موقع بحرانی که تمام دنیا درآتش میسوزند دراین امر اینقدرتسریع میکنیم وبعقیدهٔ بنده‌این تسریع بهیچوجه صلاح نیست ومقتضی‌نیست درچنین موقعی

با عجله ما یك اقدامی بکنیم که شاید قرنها درآتیه تأسف آنرا بخوریم . بنابراین از جناب آقای نخست وزیر خواهش میکنم آنقدری که اطلاع دارند توضیح بدهند .

نخست‌وزیر ـ در جواب سئوالی که آقای طوسی و آقای دکتر رادمنش درموضوع امتیاز جدید نفت فرموده‌اند خاطر محترم آقایان نمایندگان مجلس شورای ملی را امیدوار میدارد .

در آبانماه ۱۳۲۲ (اینکه فرمودند عجله میکنند ملاحظه میفرمائید که عجلهٔ درکار نیست) دونفر از مدیران شرکت شل ازلندن بتهران آمده وپیشنهاداتی دایر به تحصیل امتیاز نفط قسمت جنوب شرقی ایران بدولت تسلیم داشته و در اسفند ماه همان سال نمایندهٔ نیز از طرف شرکت امریکائی « استاندارد دواکیون » بتهران وارد ونیزبرای تحصیل امتیاز درهمان ناحیه پیشنهاداتی بدولت دادندضمناً کمپانی امریکائی سینکلر نیز اطلاع داددر نظردارد پیشنهاداتی دراین‌خصوص تسلیم دارد واخیراً پیشنهاداتی هم‌از کمپانی مزبور رسیده چون قبل ازهمه چیز لازم بود پیشنهادات واصله مورد مطالعه‌قرار گیرد و تقاضای هریك از آنها معلوم و مشخص گردد و در صورت لزوم طرح متقابلهٔ تهیه گردد کمیسیونی مرکب از اشخاص مطلع تشکیل گردید و شروع بمطالعات لازم نمود و نظر باینکه اعطای چنین امتیازی ایجاب می‌نمود که موضوع ازلحاظ فنی نیز کاملاً مورد دقت قرار گیرد آقایان هورو کریتس که تخصص و سابقهٔ زیادی در امور مربوط به نفط دارند استخدام واخیراً بتهران وارد شده و با کمیسیونی که در بالا بعرض رسید شروع بکار نموده‌اند .

بطوریکه ملاحظه میفرمایند اقداماتیکه تاکنون بعمل آمده جنبه مطالعاتی داشته و قبل از اتخاذ هرگونه تصمیم دولت نظر نمایندگان محترم مجلس‌شورای‌ملی‌را جلب‌خواهد نمود تا با آنچه موافق با مصالح و منافع کشور باشد عمل شود .

اینجا آقای طوسی فرمودند سیاست استتار استتاری درکار نیست بنده میتوانم به آقایان نمایندگان اطمینان بدهم تا موقعی که این دولت سرکار است منافع عالیهٔ این کشور بهیچوجه فدای یك مطامع مخصوص داخلی وخارجی‌نخواهد بود و همکاری با مجلس در اینطور مسائل مهم حیاتی منظور نظر اساسی دولت است و هیچوقت بدون جلب نظر مجلس دولت در اینطور کارها اقدامی نخواهد کرد . فرمودند باچه اشخاصی این مذاکرات شده است همانطور که عرض کردم این مذاکرات با کمپانیهای انگلیسی و امریکائی است و ما دراینطور مسائل عجله‌را قائل نیستیم ما اطراف کاررادرست ملاحظه می کنیم و چیزی را که ما خاطرنشان کردیم این است که چهل سال پیش در ۱۹۰۳ ما آمدیم یك امتیاز نفتی داده‌ایم از ۱۹۰۳ تا ۱۹۴۴ چهل سال گذشته است و هیچوقت نمیتوانیم آنطور که در ۱۹۰۳ امتیاز دادیم حالا بدهیم و باید کاملاً اطراف کار مطالعه شود آنچه راجع به مستشار فرمودند که اینها مستشارهستند خیر اینها متخصص هستند و آنهارا خواسته‌ایم وآمده‌اند چون درهرکاری باید نظرمتخصصین جلب شود این اشخاصی که خواسته شده اند در امور نفتی تخصص دارند مستر هور در طبقات الارض و معدن شناسی تخصص مخصوصی دارد واینهارا برای تخصص در امر نفت برای دو سه ماه از امریکای شمالی استخدام کرده‌ایم آقای هوررا برای سه ماه و آقای کریتس را برای ششماه و خیلی منت گذاشته‌اند که دعوت مارا پذیرفته اند .

آقای رادمنش راجع به مجالسی که در اینخصوص تشکیل میشود اشاره فرمودند عرض میکنم مجالسی نیست کمیسیونهائی است که با جلب نظر اشخاصی که در این قراردادها تخصص دارند تشکیل میشود و آن اشخاص جمع میشوند به بینیم آنها چه چیز از ما میخواهند ما هنوز برای آنها جوابی تهیه نکرده‌ایم فقط تا حالا مطالب آنهارا خواسته‌ایم به‌بینیم چیست . آقای دکتر رادمنش فرمودند که با هرامتیازی که داده شود مخالف خواهند بود این یك مسئله نظری است و مربوط بدولت نیست مربوط به مجلس است مجلس هرتصمیمی اتخاذ بکند دولت‌هم تابع نظریات مجلس است . آقایان اگر بعد از این جواب بنده نظریاتی دارند بفرمایند توضیح‌داده

شود و برای جواب سئوال آقای دکتر مصدق که راجع به آقای دکتر ملیسپو و پول فرموده بودند حاضرم .

رئیس ـ آقای دکتررادمنش .

دکتر رادمنش ـ بنده همان مطلب نظری که آقای نخست وزیر فرمودند قبول دارم و عرض میکنم خوب بود قبلاً با مجلس شورای ملی مذاکره میشد و نظرمجلس‌خواسته میشد که آیا مجلس‌شورای ملی یعنی مجلس چهاردهم‌موافق با دادن امتیازات بدولتهای خارجی هست یا نه‌پس از آنکه جلب نظر مجلس را میکردند وارد این مذاکرات میشدند ایراد دیگری که دارم این است که بطوریکه آقای نخست وزیر فرمودند تقاضا کنندگان امریکائی هستند خوب بود متخصصینی که‌برای‌اینکار دعوت‌میکردندازیك‌ملت‌دیگری دعوت میکردند .

[۶ - تقدیم‌یك‌فقره لایحه‌ازطرف آقای معاون وزارت فرهنك]

رئیس ـ آقای معاون وزارت فرهنك لایحه ای دارند میخواهند تقدیم کنند .

معاون وزارت فرهنك (آقای وحید) ـ لایحه ایست راجع به ترمیم حقوق پرفسور ابرلین استاد دانشکده پزشکی تقدیم میکنم.

رئیس ـ بکمیسیون مراجعه میشود .

[۷ - موقع و دستور جلسه آتیه - ختم جلسه]

رئیس ـ اجازه میفرمائید جلسه را ختم کنیم؟ (صحیح است) جلسه آتیه‌رابعضی از آقایان یکشنبه پیشنهاد کرده اند وسه شنبه هم پیشنهاد شده است‌اکثریت با سه شنبه‌است .

عده از نمایندگان ـ خیر یکشنبه .

اردلان ـ بیست روز تعطیل کردیم بس است .

رئیس ـ حالا که اکثریت برای رأی کافی‌نیست چطور رأی بگیریم ؟

جمعی از نمایندگان ـ همان یکشنبه‌را معین‌بفرمائید

رئیس - پس جلسه آتیه یکشنبه ۲۲امرداد سه‌ساعت پیش از ظهر دستور هم سئوال آقای دکتر مصدق و بقیه این لایحه

[مجلس پنجاه دقیقه بعداز ظهر ختم شد]

رئیس مجلس شورای ملی - محمد صادق‌طباطبائی